

Збірник наукових матеріалів
XXXVII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«НАУКОВІ ПІДСУМКИ 2019 РОКУ»

09 грудня 2019 року

Частина 15

м. Вінниця

Наукові підсумки 2019 року, XXXVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 09 грудня 2019 року. – Ч.15, с. 78.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXXVII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Наукові підсумки 2019 року», 09 грудня 2019 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Філософські науки

<i>Бангрович М.В.</i> ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР В УКРАЇНІ: СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ	5
<i>Даценко В.С.</i> ЛЮДСЬКИЙ ЧАС.....	7
<i>Михайлова А.О.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: РОЗПАД АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ АБО НОВИЙ ГУМАНІЗМ.....	10

Юридичні науки

<i>Адамова Е.Р.</i> УКЛАДАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ ЗГІДНО МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА ТА УКРАЇНА	12
<i>Бендюкова А.Г.</i> АКТУАЛІЗАЦІЯ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ	14
<i>Біленко Я.М., науковий керівник Куц О.Є.</i> ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ	16
<i>Біліченко В.В.</i> ФУНКЦІЇ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	20
<i>Бойцова А.В.</i> АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНОСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	23
<i>Боярська І.І.</i> АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ДОКАЗІВ» У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	26
<i>Брижань Т.І.</i> МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В СФЕРІ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ.....	29
<i>Вітренко Л.Р., науковий керівник Новицька Н.Б.</i> МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ	33
<i>Гаврилов В.А., Дуда І.М.</i> ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕКЛАМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	36
<i>Гаряніна А.О.</i> ЗАХОДИ ВПЛИВУ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	38
<i>Головатенко І.М., Менджул К.В.</i> ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ПОНЯТОГО ЯК СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	42
<i>Голубицька І.А.</i> ТРУДОВА КНИЖКА ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ.....	47

<i>Городиська С.Б.</i> НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ: ДО ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ГІЛКИ ВЛАДИ	50
<i>Грищенко М.Д.</i> ЧИ Є ЗАКОННИМ ВПРОВАДЖЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА? ...	54
<i>Музиченко Я.В., Гудзь І.Г., науковий керівник Амеліна А.С.</i> ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	59
<i>Гуца Д.В.</i> ЩОДО ПРОТИДІЇ МОБІНГУ	63
<i>Давидюк К.В.</i> ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ	66
<i>Дорошенко Т.А., науковий керівник Шапенко Л.О.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА НЕПРАВОМІРНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ДО ЦИВІЛЬНИХ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН.....	72

ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР В УКРАЇНІ: СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

Бангрович М. В.,

*студентка театрального факультету
Харківська державна академія культури
м. Харків, Україна*

Театр, як відображення дійсності, змінюється разом зі світоглядом сучасного йому реципієнта. Таким чином мистецтво приречене на зміни, а отже оновлення. Однак, існують взірці, що залишаються недоторканими показниками якості впродовж багатьох десятиліть та навіть століть. Вони не залежать від політичної, економічної, психологічної, побутової чи будь-якої іншої сфери життя людини. Тобто таку залежність можна вважати показником сучасності.

Як залежить, та чи залежить, сучасний український театр від життєвих реалій? По-різному. Театри державної форми власності, вистави, костюми, мислення яких застрягли в минулому, більше нагадують спробу консервативного збереження професійних надбань відомих вчителів, майстрів та режисерів ХХ століття.

Інакша ситуація спостерігається в недержавних установах. Там, де є необхідність заробляти гроші з метою оплати орендної та заробітної плати, орієнтованість на глядача викривляється в намагання догодити йому. І ніби все добре, адже ось воно «відображення життя». Та ні. Надмірна увага до смаків публіки перетворює виставу в замовлення, яке, шляхом зловживання професійною технікою та мистецькими прийомами, створює викривлене уявлення про сучасне мистецтво.

Найбільшого розквіту інтерактивний театр в Україні сьогодні набуває в політичному житті громадян. Старі політтехнології відходять в історію, через неможливість маніпулювання виборцями давно знайомими способами. Людина, що хоче прийти до влади, або привести до бажаного місця свого кандидата, вимушена шукати нові варіанти взаємодії зі своєю аудиторією. Так ми можемо спостерігати цьогорічну передвиборчу компанію, яка використовувала

принципово нові технології: відео-запрошення на дебати; збір питань до колишнього президента, які пізніше буде задано на дебатах; дебати на стадіоні з онлайн трансляцією по всім можливим телеканалам; групи, що були організовані з метою незалежного об'єктивного контролю за виборчим процесом.

Далі більше. Тепер вже новий президент України продовжує використовувати інтерактивні технології у своїй практиці: держава в смартфоні; є-малятко; відео-звіти; телеграм канал та стікерпаки.

Театр завжди розвивається та іноді стає потужним інструментом для досягнення цілей. Сьогодні це інтерактивний театр. І сьогодні він тісно пов'язаний з політично-економічним життям нашої держави. Замість звичного звернення до суду збирається натовп, з яким проводиться флешмоб на захист тварин чи довкілля. З метою приваблення уваги мера до незаконних дій забудовника на Поштовій площі в Києві проводиться понадстрокова творча акція, в рамках якої відбуваються концерти та фестивалі.

Можливо саме недосконала судова система та загальний стан життя в країні призвели до таких наслідків, де громадянин може вплинути на прийняття рішень хіба-що творчими акціями чи протестами. В якомусь сенсі це є проблемою, адже подібні дії нерідко провокують використання сили з боку правоохоронних органів, з метою миттєвого поліпшення ситуації. Саме з творчої інтерактивної акції починався Майдан 2014 року. Його наслідки ми бачимо і сьогодні.

Таким чином, український театр в пошуках нової інформації та енергії для розвитку обирає сьогодні шлях інтерактивної взаємодії з соціально-політичним життям країни. Він шукає принципово нові технології. Він змінює час, дію та простір. Він робить все можливе для того, аби бути сучасним. Пам'ятаючи єдину істину: «Театр повинен викривати».

ЛЮДСЬКИЙ ЧАС

*Даценко В.С.,**доцент кафедри філософських і політичних наук
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси, Україна*

Переходячи до проблеми відносин людини та майбутнього, треба розділити поняття суб'єктивного часу й людського часу. І те, й інше обговорюється у філософії. Втім, треба розуміти відмінності у вживанні цих термінів. Суб'єктивний час і, відповідно, суб'єктивне майбутнє стосується перебігу часу в суб'єктивній реальності. Деякі пост-кантіанські філософські концепції цілковито вміщують час (а відтак – і майбутнє) в межі внутрішнього світу людини (свідомості, розуму, психічної реальності). Говорячи про людський час і людське майбутнє, ми маємо на увазі дещо інше. Це час і майбутнє, в якому перебуває або буде перебувати людина. Це, можна сказати, не час в людині, а людина в часі. Людський час можна оцінювати і як об'єктивний, і як суб'єктивний (в залежності від загального розуміння часу філософом). Людський час, навіть якщо він тече у внутрішньому світі людини, протистоїть часу природних речей і часу соціальних подій і явищ.

Деякі дослідники пропонують термін «антропологічний час» [1]. Особливість його в тому, що лише в антропологічному часі різні його модуси (минуле, теперішнє й майбутнє) здатні взаємодіяти й співіснувати, проявляти себе разом. У цьому контексті майбутнє, як вказується, є тим часовим модусом, який існує лише в свідомості людини [1, с.13].

Можна виділити декілька способів існування майбутнього для людини. По-перше, майбутнє існує для людини як еталонний образ, як те, до чого наближається людина у часі. З майбутнім пов'язані цілі, проекти, наміри людини. По-друге, майбутнє постає як часова дистанція, простір людського життя. Існування в майбутньому дає людині повноту перебування у часі.

Майбутнє у цьому сенсі стає продовженням теперішнього і виявляє свою єдність з теперішнім та минулим. По-третє, людина переживає майбутнє емоційно, майбутнє приходить до неї як відчуття того, що може бути й неминуче станеться з людиною, зокрема, відчуття скінченності життя.

Безперечно, людське майбутнє найтісніше пов'язане зі здатністю цілепокладання, проектування власних дій і обставин життя. Існує думка, що для індивідуального буття мета є визначеністю часових відношень протягом всього циклу індивідуації [2, с.21]. Взаємний перехід часових періодів розгортається в межах відносин і взаємовпливів цілей і засобів життєдіяльності. Тривалість предметних дій, які поєднуються зі здібністю до саморегулювання й самоперевірки, маркує майбутнє. Майбутнє насичується еталонними образами подій, станів, людських взаємовідношень, реалій соціального й природного середовища.

З певного погляду, саме в індивідуальному бутті позначаються межі тривалості минулого й можливого майбутнього [2, с.22]. В самому циклі індивідуалізації, самореалізації індивідуальності виявляє себе через цілепокладання й смислоутворення спрямованість від минулого до майбутнього. Майбутнє ототожнюється з задоволення потреби й досягненням цільового результату, із завершенням довжини періоду самореалізації й початком нового періоду невизначеності й свободи вибору. Таке проєктивне майбутнє відтворюється в суб'єктивному теперішньому, постає своєрідним модусом теперішнього, майбутнім в теперішньому. Людина потрапляє в майбутнє, не виходячи з теперішнього. Така ситуація має свої небезпечні сторони.

Дослідники констатують тенденцію, яка стає особливістю сприйняття часу більшістю сучасних людей. Йдеться про ставлення до теперішнього як до попереднього етапу перед справжнім життям – майбутнім. Виникає ефект відкладеного життя. Майбутнє у свідомості сучасної людини пов'язане з еталонними уявленнями про дійсне життя, в якому панує гармонія, щастя й добробут. Образ майбутнього висуває на перший план матеріальні й біологічні показники життєвого успіху: комфорт, володіння престижними речами, розваги, збереження молодості. Цілі сучасних людей найчастіше лежать за

межами їх внутрішнього світу, вони створюються суспільно прийнятними зразками, а не пошуком власних ідеалів [1, с.19-20]. Така ситуація робить майбутнє людини над-особистісним, чужим людині. Відбувається, можна сказати, відчуження майбутнього, що постає однією з головних проблем сучасної людини.

З іншого боку, майбутнє являє собою межу антропологічного часу, яка відкриває людині простір свободи, дає людині розмаїття можливостей [1, с.15]. Майбутнє постає сферою реалізації можливостей, причому бажання сучасної людини мають скороминущий характер, часто змінюються на нові. Домінує ідея неперервного розвитку, який охоплює все життя людини. Людина нашої епохи має бути сучасною й успішною, тобто оволодівати найновішими засобами й способами життя. Це й означає не відставати від часу. Така установка породжує раціональне ставлення до часу, за яким в майбутньому вбачається лише те, що має ознаки прогресу. Захоплення новими ідеями, проте, сприяє тому, що теперішнє є цінним для індивіда лише в його відношенні до майбутнього. Очевидно, що майбутнє для людини інформаційного суспільства стає однією з головних цінностей. Саме воно концентрує в собі людські страхи й сподівання, свободу й відповідальність, цілі й смисли людської діяльності [1, с.16].

Література:

1. Пащенко, О. В. Будущее как модус антропологического времени в контексте современной культуры : автореферат дис. ... кандидата философских наук : 09.00.13 / О. В. Пащенко. – Челябинск, 2016. – 22 с.
2. Герт В. А. Социальное время индивидуального бытия человека // Вестник ЧелГУ / В. А. Герт. – 2010. – №31. – С.17-24.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: РОЗПАД АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ АБО НОВИЙ ГУМАНІЗМ

*Михайлова А. О.,
студентка факультету історії та філософії
Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Намагаючись зазирнути в майбутнє, людство завжди намагалось не тільки припустити хід подій, а й знайти шляхи для вдосконалення і поліпшення навколишнього світу і людини загалом. Еволюція технологій прискорила процеси механізації праці, стала втілювати технологічні розробки в повсякденне життя. Біля витоків створення перших форм штучного інтелекту стояли Блез Паскаль, Готфрід Лейбніц, а після – Чарльз Беббідж, створивши прецедент механізації розумових процесів. З часом когнітивні здібності штучного інтелекту змінили людське буття, а трансгуманістична революція поставила ряд завдань і питань, які займають вчених не перше десятиліття. Намагаючись зробити людину менш вразливою, підвищити її фізичні та інтелектуальні можливості, дослідники хочуть змінити біологічну природу індивіда, шляхом інтеграції в нього технологій.

У різних сферах сучасної діяльності людини прямо або опосередковано задіяно штучний інтелект. Інтеграція звичних розумових процесів людини в різні галузеві напрями привноситься завдяки глобальній цифровізації, яка в свою чергу радикально трансформує всі сфери діяльності людини. Штучний інтелект вже не просто футуристичне поняття, а існуюча реальність, яка експоненціально розширює можливості людини [2].

За допомогою впровадження штучного інтелекту традиційні професії піддаються вдосконаленню та модернізації, масштабуються для досягнення зростаючих потреб соціуму. Технології, що застосовуються у соціально-політичних процесах, таких як вибори, формуванні думок, освіті та вихованні,

охороні здоров'я та фармакології, банківській справі, мистецтві, державному секторі, ритейлі (роздрібній торгівлі), промислового виробництва та доповнені штучним інтелектом, відкривають нові можливості, сприяючи прогресу людства.

Сучасні програми штучного інтелекту вже подарували людству безпілотні автомобілі та віртуальних помічників. Проте науковці вдосконалюють здатність машин вивчати дані, виявляючи закономірності, що дозволяють комп'ютерам систематизувати інформацію, виявляти взаємозв'язки, робити прогнози та виявляти аномалії [1].

Можливість поєднувати великі обсяги даних з можливістю швидкої обробки та інтелектуальними алгоритмами, дозволяє програмам автоматично навчатися на базі закономірностей і ознак, що містяться в даних, тим самим наближаючись до можливостей людського інтелекту. Але вільне мислення – це те, що визначає людський розум, робить особистість унікальною. Багатозадачність людини є недосяжною для штучного інтелекту, тому що він має вузькоспрямовану сферу діяльності і не може бути використаний не за первісним призначенням, тобто для виконання неврахованих алгоритмів [2]. Комп'ютери не наділені емоціями, які відіграють певну роль у практичному мисленні людини. Без емоційної складової інтелектуальні машини не можуть розвивати мислення, яке притаманне людині, а прийняття рішень менш реалістичне та обчислюване. Мислення та емоції пов'язані між собою, і люди приймають кращі рішення, коли вони емоційно залучені [3]. Замість того, щоб працювати, використовуючи точні інструкції, розум людей розвивається – вони вчаться на досвіді і ставлять свої власні цілі, обмежені тільки етичними нормами, які теж притаманні лише людині. Саме тому вчені зробили неврологію центром досліджень в області штучного інтелекту з метою з'ясувати глибинні розумові процеси для подальшого їх впровадження в штучні форми.

Отже, розумові процеси людини не тотожні вузьконаправленим механізованим алгоритмам, які симулюють мислення, яке не є математичною дією і не може бути обчислювальним процесом. Інтелектуальні алгоритми штучного інтелекту не базуються на етичних нормах або емоціях,

екстраполюючи інформацію із загального шаблону або виключно застосовуючи отриманий інсайт до подібних завдань. Але треба зазначити, що зі штучним інтелектом у людства є шанс створити панглобальну культуру, зміцнивши людський центризм шляхом взаємодії людини зі штучним мисленням, тим самим поклавши початок новому гуманізму.

Література:

1. Intelligence – the human mind and creativity. // Digit Fast Track. – 2015. – №12. – Р. 26–44.
2. Margulies P. Artificial intelligence. – San Diego: Blackbirch Press, 2004. – 48 p.
3. Pearce Q. L. Artificial intelligence. – Detroit: Lucent Books, 2011. – 112 p.

Юридичні науки

УКЛАДАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ ЗГІДНО МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА ТА УКРАЇНА

Адамова Е.Р.,

Студентка економічного факультету

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Міжнародне регулювання шлюбних відносин набуває більшої актуальності за рахунок поширення випадків укладання шлюбів поза межами країни резидента.

Порядок укладання шлюбу та його форми визначають законодавством кожної країни. Проте, шлюб укладений в одній країні може бути не визнаним в іншій, що має назву «кульгаючий шлюб» [1,1], що є небажаним з точки зору міжнародного права.

Укладання одностатевих шлюбів існує в 29 країнах світу, в інших або не укладають таких союзів, або можуть бути навіть притягнуто до кримінальної відповідальності осіб, які перебувають в таких відносинах до довічного ув'язнення або смертної кари.[2]

Стаття 58 Закону України «Про міжнародне приватне право» [3] визначає проблему визнання дійсності шлюбів, укладених за межами України. Частина 1 ст. 58 цього Закону передбачає, що шлюб між громадянами України, між громадянином України та іноземцем, між громадянином України та особою без громадянства, укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні за умови дотримання щодо громадянина України вимог Сімейного кодексу України стосовно підстав недійсності шлюбу (статті 22, 24–26).

Таким чином, громадяни України можуть укладати шлюб за кордоном у відповідних органах іноземної держави. Усі такі шлюби будуть визнаватися дійсними в Україні за умови дотримання законодавства держави, у якій вони укладаються. Проте одностатевий шлюб, укладений поза межами України визнається дійсним не буде, так як не передбачений Сімейним Кодексом України.

За законодавствами країн, де прийнято укладання одностатевих шлюбів, також дозволено всиновлення дітей, за умови відповідності нормам передбаченим Законом про всиновлення в залежності від країни. Наприклад, в Україні одностатеві пари та ті, що не перебувають у шлюбі не мають права на всиновлення дітей, в той час як в Англії обидва варіанти передбачено законом і цілком дозволено.[4]

Отже, питання одностатевих шлюбів і доволі нагальним та потребує розгляду згідно прав людини та свобод вибору.

Література:

1. http://vjhr.sk/archive/2016_4/part_2/31.pdf
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%87%D1%96_%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8_%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE_%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D1%96%D0%B2

3. Кожевникова В.О. Правове регулювання визнання дійсності шлюбів, укладених громадянами України за кордоном. Кримський юридичний

вісник(ст.107–113): http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Kyuv/2010_1_1/15.pdf.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
4. <https://www.gov.uk/child-adoption>

УДК 343

Юридичні науки

АКТУАЛІЗАЦІЯ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ

Бендюкова А.Г.

*студент юридичного факультету
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Процес розвитку кримінальнопроцесуального законодавства на усіх його етапах супроводжувався увагою науковців до правового регулювання слідчих дій. Найбільше поширеною з усіх слідчих дій, що трапляється практично у кожному кримінальному провадженні є слідчий огляд. Цій слідчій дії присвячено як самостійні роботи, так і розділи усіх робіт, у яких розглядається методика розслідування певних груп кримінальних правопорушень. Така увага цій слідчій дії не випадкова. Практика показує, що від результативності та своєчасності проведення слідчого огляду, здебільшого, залежить успіх усього провадження [1].

Протягом багатьох десятиліть слідчий огляд являється, одним з найпоширеніших на практиці слідчих дій, за допомогою якого здійснюються збір і перевірка доказів, встановлюються обставини, що мають значення для кримінальної справи.

На нашу думку слідчий огляд це безпосередня дія слідчого, спрямоване на виявлення та вилучення слідів злочину, речових доказів, а також з'ясування інших обставин вчинення злочину.

Відповідно до частини першої статті 237 Кримінально процесуального кодексу України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів [2].

Метою ж слідчого огляду є моделювання механізму вчиненого злочину, пошук решти слідів, які, в свою чергу, можуть допомогти в складанні антропологічного, біологічного та психологічного портрета злочинця і тим самим закласти основу для його пошуку.

Виходячи з тих цілей, які ставляться законодавством слідчим оглядом, можна визначити в узагальненому вигляді завдання слідчого огляду, а саме збирання та дослідження доказів. Крім того, це така слідча дія, яка може вказати характер події і кількість учасників, місцезнаходження злочинця, викраденого майна та інших об'єктів, що мають доказове значення. При проведенні огляду переслідується мета встановлення обставин, що сприяли вчиненню злочину. У багатьох випадках огляд є засобом отримання таких фактичних даних, які не можуть бути здобуті іншим шляхом.

Комплексне вилучення подібної інформації передбачає участь в цій слідчій дії грамотного і досвідченого слідчого, відповідних фахівців, співробітників органів дізнання, внутрішніх справ [3].

Значимість слідчого огляду особливо зростає при розслідуванні злочинів в умовах неочевидності, до яких відносяться такі суспільно небезпечні діяння, як вбивства; злочини, що здійснюються за допомогою вибухових пристроїв; зґвалтування; викрадення людей; крадіжки і інші [4].

Актуалізація слідчого огляду обумовлена також тим, що огляд місця події є одним їх первинних, невідкладних слідчих дій. Він є невід'ємною частиною для отримання інформації в процесі розслідування злочинів. Від його якості у багатьох випадках залежить успіх розслідування, оскільки отримана під час огляду місця події інформація може носити доказовий характер. Розкриття злочину, без проведення наприклад огляду місця події найчастіше неможливо.

Література:

1. Лук'янчиков Є. Д. Слідчий огляд: поняття, види / Лук'янчиков Є. Д. // Юридичний часопис Національної академії Внутрішніх справ. – 2013. - №.1. – С. 264 – 269

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. // Відомості Верховної Ради України. – 2019. - № 9-10. – Ст.88.

3. Алексійчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія : моногр. / В. І. Алексійчук. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2011.

4. Коновалова В. О. Слідчий огляд. Криміналістика : підручник / В. О. Коновалова; за ред. В. Ю. Шепітька. – К. : Вид. дім ІнЮре, 2016. – 377 с.

УДК 34

Юридичні науки

ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ

Біленко Яніна Миколаївна

студентка 2-го курсу

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Куц Олексій Євгенович

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри конституційного, адміністративного,

екологічного та трудового права

Важливу роль у зв'язках між людиною і державою відіграють юридичні конструкції, які у єдності формують правовий статус. Як юридична категорія, зазначене правове явище вказує на реальні відносини, що існують між державою та особою.

Актуальність даної теми полягає у тому, що поняття «адміністративно-правовий статус» досліджують протягом значного періоду, але єдиного розуміння так і не було сформовано. Проте правильне розуміння даного правового явища, створює можливість юридичним і фізичним особам зайняти належне становище у суспільстві та державі, самореалізуватися, знати межі своєї поведінки, а також права та обов'язки у співвідношенні особа та держава.

У адміністративно-правовій науці вивченням питання адміністративно-правового статусу особи займаються вчені протягом значного періоду, серед яких

можна виділити: Гуміна О. М., Пряхіна Є. В., Битяка Ю. П., Шайкенова Н. А., Панчишина О. В., Зуй В. В., Крупнова Л. В. та інших науковців.

Можна сказати, що правовий статус – це закріплені на законодавчому рівні свобода, права, законні інтереси та обов'язки суб'єктів відносин, що гарантуються, охороняються та реалізуються державою.

О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко виокремлюють такі ознаки правового статусу: 1. Правовий статус має універсальний характер, оскільки поширюється на всіх суб'єктів. 2. Відображає індивідуальні особливості людини та її реальне ставлення у системі суспільних відносин. 3. Права та свободи, що складають основу статусу, не можуть реалізуватись без інших його компонентів – обов'язків та відповідальності. 4. Ця категорія забезпечує системність прав, свобод та обов'язків [1, с. 79].

Якщо ж говорити про адміністративно-правовий статус, то існує декілька точок зору щодо даного поняття. До першого підходу схиляються більшість вчених і він полягає у тому, що значення адміністративно-правового статусу розкривається через характеристику елементів і туди повинні входити обов'язки, права, гарантії діяльності і юридична відповідальність [2, с. 107]. Інші науковці вбачають значення адміністративно-правового статусу в його компетенції.

В адміністративному праві фундаментом адміністративно-правового статусу є саме адміністративна правосуб'єктність (права), до якої належать дві складові:

1. Адміністративна правоздатність – це здатність особи вступати в адміністративно-правові відносини, що закріплюються нормами права. Для неї притаманні такі ознаки:

- немає позитивного правового регулювання та безпосереднього визначення категорії в законодавстві;
- може бути потенційно притаманною будь-якій людині;
- обумовлена нормами адміністративного права та характером адміністративних правовідносин (організаційновиконавчими та розпорядчими);
- не залежить від волі чи іншого психологічного стану суб'єкта;

- виникає з моменту народження та припиняється в момент смерті;
- є передумовою для виникнення адміністративної дієздатності;
- співвідноситься із правовим статусом суб'єкта як право на можливість використання правового статусу [4, с. 103].

2. Адміністративна дієздатність, можна сказати, що це можливість суб'єкта адміністративно-правових відносин за наявності певного рівня розвитку, здатності мати почуття відповідальності за наслідки своїх дій самостійно, приймати акти управління, застосовувати заходи адміністративного примусу, власними обґрунтованими діями здійснювати суб'єктивні юридичні права та обов'язки адміністративно-правового характеру, зокрема нести відповідальність за їх невиконання або порушення.

Дослідивши адміністративну дієздатність, слід вказати притаманні для неї ознаки:

- залежить від віку (у повному обсязі виникає з моменту досягнення особи повноліття для фізичної особи, а для юридичної - від моменту створення);
- поширюється лише на права та обов'язки, що реалізуються у сфері державного управління;
- характеризується наявністю відповідного рівня здоров'я.

Ще одним не менш важливим елементом є юридичний обов'язок. Багато науковців сходяться до думки, що це передбачена законом міра можливої поведінки, що виступає у ролі стимулюючого засобу. Таким чином, Ю. К. Толстой вважає, що юридичний обов'язок виражає обов'язок певної поведінки, що вимагається уповноваженою особою від іншого суб'єкта з метою задоволення її власного інтересу [5, с. 46].

Останнім елементом, що є складовою частиною адміністративно-правового статусу особи, хотілося б виокремити юридичну відповідальність. Для неї притаманна формальна визначеність, що супроводжується обов'язковим дотриманням норм, закріплених законодавством, державним контролем за їх виконанням та можливістю застосування державного примусу.

Під час дослідження даного питання, постає проблема щодо віднесення до структури адміністративно-правового статусу особи гарантії реалізації прав та обов'язків. Адже ми вважаємо, що гарантії в загальному розумінні можуть бути економічними, політичними, культурними, юридичними, тобто стосуватися будь-яких відносин і сфер життя, а для нас важливі лише ті що стосуються безпосередньо предмету адміністративного права. Тому включення до адміністративно-правового статусу особи усіх цих гарантій є недоцільним, бо переважна частина існує не в юридичній формі, а отже і розміщені у різних аспектах регулювання суспільних відносин.

Також не можна розглядати виключно компетенцію органів державної влади та місцевого самоврядування як втілення адміністративно-правового статусу особи. Адже вона індивідуалізується залежно від сукупність предметів відання, завдань, повноважень, прав і обов'язків кожного із зазначених суб'єктів, що знаходяться в різних правових площинах:

- компетенція – відноситься більше до організації та функціонального призначення органів державної влади і місцевого самоврядування;
- адміністративно-правовий статус особи – відноситься до місця фізичної чи юридичної особи у суспільстві і державі та її самореалізація в ньому.

Слід зазначити, що для кожного суб'єкта адміністративно-правовий статус є різним. Адже він безпосередньо залежить від адміністративної правосуб'єктності, що залежить від об'єму правоздатності, дієздатності та деліктоздатності, а також співвідношення між ними, які в свою чергу можуть змінюватися за обсягом та змістом під впливом різних факторів.

Дослідивши питання основи адміністративно-правового статусу особи, можна зробити висновок. Адміністративно-правовий статус особи характеризується системою прав і обов'язків, що встановлені нормами адміністративного права. До його структури входять: адміністративна правосуб'єктність, правові обов'язки та юридична відповідальність. Права, що входять до адміністративно-правового статусу особи, передбачаються лише адміністративним законодавством та реалізуються у співвідношенні з органами

публічної влади, адже як вже зазначалося в адміністративно-правових відносинах обов'язково повинен бути присутній суб'єкт владних повноважень.

Література:

1. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с
2. Зуй В. В. Адміністративно-правовий статус громадян в Україні / В. В. Зуй // Правова держава Україна: Проблеми, перспективи розвитку: Короткі тези доп. та наук. повід. респ. н-пр. конфер. 9-11 лист. 1995. – Х., 1995. – С. 107–108.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). — К,: Юридична думка, 2004.- 584 с.
4. Зубрицька О. Я. Адміністративна правоздатність як елемент правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права / О. Я. Зубрицька // Вісник Національної академії прокуратури України 3(41)'2015. – К., 2015. – С. 99-104.
5. Толстой Ю. К. К теории правоотношения / Ю. К. Толстой. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1959. – 87 с.

УДК 355.586.2

Юридичні науки

ФУНКЦІЇ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УКРАЇНІ ТА В
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Біліченко Валерій Віталійович

старший викладач

кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

місто Дніпро, Україна

На сьогоднішній день серед чоловіків дуже актуальним стала служба в спеціальних підрозділах. Це зумовлено специфікою їх діяльності, особливостями підготовки та тренуваннями. Після реформування правоохоронних органів, в

Україні було створено спец. підрозділ «КОРД» (Корпус Оперативно-Раптової Дії). Для формування цього підрозділу та навчання бійців, які будуть служити в ньому було запрошено представників США, які і тренували їх [2].

Функції, які виконують співробітники «КОРДу» досить складні. Переважно вони здійснюють операції щодо захоплення та знешкодження особливо небезпечних злочинців, звільняють заручників, забезпечують порядок під час проведення оперативно-розшукових та слідчий процесуальних дій. В своїй роботі вони постійно тренуються та систематизують закордонний досвід для протидії злочинності. Вони мають на кожну ситуацію алгоритм дій, який вироблений вже до автоматизму. Також, вони навчаються працювати тільки в команді, переважно склад якої незмінний [2].

Щодо зарубіжних країн, наприклад США, має в своїй країні спеціальний підрозділ «SWAT» (Special Weapons And Tactics: Спеціальна зброя і тактика), функції здебільшого в них такі самі як і в українських спецпризначенців, але вони також беруть участь у забезпеченні публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів (в Україні здебільшого під час масових заходів залучають «ТОР»), а також беруть участь в охоронні суддів та учасників, які беруть участь в кримінальному судочинстві, охороняють учасників програми по захисту свідків під час кримінального провадження. Проте, американці спецпризначенці займаються боротьбою з тероризмом. На щастя, тероризм в Україні не так яскраво проявляється і тому злочинів у цій сфері значно менше [1].

Великою різницею між українським та американським підрозділом є насамперед час утворення, в США було утворено цей підрозділ ще в 1960 році, а в Україні – в 2016 році. Цього достатньо, аби зазначити, що американські працівники більш підготовлені, мають більше практичних навичок під час дій в екстремальних умовах [3].

Ще одною країною, яка має досвідчених працівників в спец. підрозділі є Італія. Зараз він має назву GIS (Gruppo Intervento Speciale: підрозділ особливого реагування). Найголовнішою функцією є боротьба з тероризмом та попередження вчинення терористичних актів в країні [1].

Всі працівники спеціальних підрозділів отримують нові знання на курсах, організатором яких є переважно США. На цих курсах всі мають змогу діяти в умовах реальної обстановки, застосовуючи нову техніку, методики та способи боротьби та затримання злочинців, при цьому мінімізувавши травматизм та загибель з боку працівників поліції. Велика увага приділяється не тільки помилкам та практичним діям, але й психологічній підготовці та забезпеченні особистої безпеки в екстремальних умовах.

Отже, спеціальні підрозділи існують майже у всіх країнах світу, мають свою специфіку, особливу назву. Проте, в них спільні функції – забезпечення безпеки громадян в їх країні. Здебільшого функції незмінні і тим самим вони створюють так би мовити певний стандарт. Спеціальні підрозділи покликані затримувати особливо небезпечних злочинців, звільнювати заручників та протидіяти вчиненню терористичних проявів на території своєї держави. Завдяки чіткому розподілу завдань між підрозділами поліції вдається своєчасно реагувати на різної тяжкості правопорушення в умовах ускладненої оперативної обстановки. Проведення різних тренінгів, курсів – дає змогу обмінятися досвідом та запровадити щось нове та дієве у діяльність правоохоронного органу.

Література:

1. І.Л. Невзоров, П.В. Хотенець «Функції спеціальних підрозділів поліції в деяких зарубіжних країнах». Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історикоправові проблеми. Харків, 2017. С.150-152.

2. Поліція завершила формування підрозділів КОРД по всій Україні. [Електронний ресурс] – URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/06/22/7184223/>

3. Зарубіжний досвід державного управління системою профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності. [Електронний ресурс] – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=987>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Бойцова А. В.*студентка**Полтавського юридичного інституту**Національного Юридичного**Університету ім. Ярослава Мудрого**м. Полтава, Україна*

Адміністративна відповідальність – накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи матеріального характеру. Це легітимний регулятор, за допомогою якого держава забезпечує реалізацію своїх основних функцій і запобігає розвитку суспільно-шкідливих відносин. Це означає, що кожного правопорушника необхідно притягнути до відповідальності, але система не досконала в аспекті правового регулювання інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб. Різновид такої взаємодії між державою і правопорушниками лише розвивається, він являється предметом правових спорів, але колізія такого роду правовідносин дає змогу для уникнення покарання винних, що є недопустимим в призмі правової держави.

Діяльність різного роду юридичних осіб підпадає під регулювання Цивільного кодексу України, отже вони є суб'єктом реалізації правомірної поведінки. Отже, юридична особа, по суті, є потенційно деліктоспроможною (тобто здатною нести відповідальність за свої вчинки) не тільки в цивільно-правовому, але й в адміністративному аспектах. Адже цивільно-правова відповідальність використовує тільки один напрям впливу на юридичну особу — винятково через майно. Разом з тим, адміністративна відповідальність охоплює всі вищезазначені напрями впливу. Унаслідок становлення положень щодо реалізації своїх прав, доречно встановити блок «регуляторів-заборон» задля уникнення зловживанням

власних прав і свобод, а саме в цьому й уособлюється інститут адміністративної відповідальності, зокрема юридичних осіб[2, с.46].

Адміністративна відповідальність юридичних осіб має свої особливості. Головною особливістю є те, що до адміністративної відповідальності притягають не конкретного громадянина чи посадову особу, а в цілому підприємство, установу, організацію в особі адміністрації підприємства. У свою чергу, відомий український вчений О. Зима виділив такі ознаки вищезазначеного інституту: специфічний суб'єкт відповідальності; відмінності у структурі вини фізичної і юридичної особи; стягнення, що застосовується до юридичної особи-порушника несуть негативні наслідки також і фізичним особам-представникам даної юридичної особи. При цьому О. Зима вказує, що виділення адміністративної відповідальності юридичних осіб в окремий інститут має велике практичне значення, адже саме з ним пов'язане розмежування процедури притягнення до відповідальності юридичних та фізичних осіб, а також встановлення системи стягнень, що можуть застосовуватись до юридичних осіб[1, с.58].

Об'єктивна сторона правопорушень юридичних осіб має тривалий характер проступків і повторюваність. Також, встановлюючи схему реалізації процесуальних норм, постає питання щодо суб'єктивної сторони складу правопорушення, адже ключова складова даної категорії, вина – це психічне ставлення особи до вчинюваного діяння (бездіяльності). Отже, першим завданням є визначення категорії «вина юридичної особи». Класичний розгляд вини юридичної особи як суб'єктивного явища дається через вину фізичних чи посадових осіб, які безпосередньо діють від імені юридичної особи. Для вирішення питання про те, чи є дії юридичної особи винними, необхідно визначити, чи є вони наслідком дій або бездіяльності фізичних осіб, що входять до її складу. Деякі вчені є прибічниками теорії винності юридичних осіб через дії фізичних осіб, але така концепція не може повною мірою висвітлити ціль покарання саме юридичних осіб, адже в більшості випадків дії фізичних осіб - представників юридичної особи, є самостійним правопорушенням[3, с. 2].

Однак у науці адміністративного права розроблено альтернативний підхід до розуміння вини юридичної особи. Він полягає в тому, що провина юридичної особи визначається як комплекс негативних елементів, що характеризуються дезорганізацією діяльності юридичної особи, неприйняттям нею необхідних заходів для належного виконання покладених на неї обов'язків, браком необхідних зусиль для відвернення правопорушень та усунення їх причин[3, с. 1].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що виокремлення інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб, хоч і є суперечливим питанням, але буде мати велике практичне значення, враховуючи специфіку вчинення правопорушень фізичними і юридичними особами, тому є необхідність закріплення всіх елементів адміністративного правопорушення на законодавчому рівні.

Науковий керівник : к.ю.н., доцент кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права Куш О.Є.

Література:

1. Зима О.Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. - Харків: Нац. юрид. акад. України, 1998. - Вип. 34.
2. Зима О.Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб у системі заходів адміністративного примусу // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. - Харків: Нац. юрид. акад. України, 2000. - Вип. 41.
3. Службський І.Й. Поняття й основні ознаки адміністративної відповідальності юридичних осіб. // Адміністративна реформа в Україні: Сучасний стан та шляхи її оптимізації: Тези доп. – К.: Нац. акад. внут. справ України, 2005.

АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ДОКАЗІВ» У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

*Боярська Ірина Ігорівна,
студент юридичного інституту
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

Поняття – це одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності. Сукупність поглядів та рівень розуміння будь-якого явища. Існують різні дефініції «доказів» у теорії господарського судочинства. Незважаючи на те, що поняття «доказів» визначено та закріплено на законодавчому рівні в усіх процесуальних кодексах України, відповідно до ЗУ «Про внесення змін до ГПКУ, ЦПКУ, КАСУ та інших законодавчих актів», від 03.10.2017 року, у теорії господарського процесу існують різні підходи до визначення поняття «доказів».

Для того щоб детально проаналізувати та зрозуміти підходи науковців до визначення поняття «доказів», вважаю доцільним проаналізувати законодавче закріплення поняття «доказів» у Господарському процесуальному кодексі.

Відповідно до ГПК доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Отже законодавець закріпив у понятті докази три елементи, а саме: дані, обставини та факти. Даними є будь-які документи, які мають певну матеріальну форму вираження. Обставини – це події або умови, які підтверджують певні факти. Факти - це конкретні життєві обставини, з наявністю та/або відсутністю яких норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правових відноси. [1, ст. 73]

Досліджуючи різні позиції дослідників, щодо визначення поняття «доказів», їх можна прийти до висновку, що кожен науковець вкладає різний

сєнс у дефїніцію, що закрїплєна у ГПК України.

Проаналїзувавши позиції рїзних науковцїв, на мою думку є доцїльним їх об'єднати у «теорїю інформативностї доказїв», в основї якої доказ розглядається як певна інформація, яка пїдтверджує або спростовує певнї обставини та факти. Т. Сахнова, стверджує, що доказом є виключно інформація, оскїльки саме інформація точнїше вїдповїдати сєнсу доказу і вимогам, поставлєним законом до нього, визначєння доказу у справї як інформації, що отримана у встановлєному законом порядку, на основї котрої суд з'ясовує наявнїсть чи вїдсутнїсть обставин, якї мають значєння для правильного вирїшення справи [5; с 31]. На противагу данїй позиції, О. Александров зазначає, що поняття інформації не пїдходить для пояснєння доказу. Доказ – не просто інформація, оскїльки виявлєння і збирання доказїв – це вже не суто інформаційний процес; саме проїнтерпрєтована інформація становить змїст доказїв. При формуваннї змїсту доказу обов'язково присутнїй штучний, суб'єктивний, людський елемент, що вносить мовними чи їншими когнїтивними структурами, суттєво трансформуючий вихїдну інформацію. Доказ – це процедурне знання, тобто вже вїдїбранє, проїнтерпрєтованє та витлумачєнє суб'єктом доказування, який використовує його для вибудовування своєї версії подїї, тобто реальностї для себе, в правдивїсть якої він переконує суд, намагаючись зробити її реальнїстю для аудиторїї [4 с. 55].

Якщо звертатись до законодавчого закрїплєння поняття «інформації», то Закон України «Про інформацію» визначає інформацію як будь-якї вїдомостї та/або данї, якї можуть бути збереженї на матерїальних носїях або вїдображенї в електронному виглядї [2, ст. 1].

Закон України «Про захист економїчної конкуренції» визначає, що інформація – вїдомостї в будь-якїй формї й виглядї та збереженї на будь-яких носїях (у тому числї листування, книги, помїтки, їлюстрації (карти, діаграми, органїграми, малюнки, схеми тощо), фотографїї, голограми, кїно, вїдео-, мїкрофїльми, звуковї записи, бази даних комп'ютерних систем або повнє чи частковє вїдтворєння їх елементїв), пояснєння осїб та будь-якї їншї публїчно оголошенї чи документованї вїдомостї [3, ст. 1].

На мою думку, поняття інформація є більш широким та загальним. Фактичні данні відносяться до інформація, оскільки інформація складається по суті із даних. Дані є фактичними, тому що вони підтверджують або спростовують певний факт, який в свою чергу є доказом у господарському проваджені.

Отже, аналізуючи положення різних нормативно-правових актів, на предмет визначення поняття «інформація» та співставляючи їх, можна зробити висновок, що доказ – це будь-яка інформація, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс: від 06.11.1991р. № 1799-XII//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 48, ст.650
3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 2001 р. № 2210-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст.64
4. Александров А. Новая теория доказательств/ А.С. Александров// Уголовная юстиция: связь времен. Избранные материалы международной научной конференции. Санкт-Петербург г, 6-8 октября 2010 /Сост.А.В Смирнов, К.Б.Калиновский. – М.: ЗАО «Акцион-Медиа»,2012.// [Електронний ресурс] – Режим доступу: //http://www.iaaj.net/node/97.
5. Сахнова Т. В. Регламентация доказательств и доказывания в гражданском процессе. Государство и право. 1993. № 7. С. 31-36
6. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1: А–В [ред. П. Й. Горещький, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, Н. І. Швидка]. – К.: Наукова думка, 1970. – 799 с. – С. 615.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В СФЕРІ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ

*Брижань Т.І.,
студентка 3 курсу
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

Без розширення міжнародного співробітництва в сфері кібербезпеки навряд чи можна робити прогнози про готовність будь-якої з країн до такого розвороту подій. Стрімкий розвиток робототехніки і впровадження чіпів в людські тіла, безпілотний транспорт і розумні будинки, електронне управління інфраструктурою міст і виробничими об'єктами, блокчейн-технології, електронна економіка - з кожним роком наше життя все глибше занурюється в інформаційну сферу, надаючи хакерам все більше можливостей.

Розглядаючи генезу міжнародно-правової співпраці в області протидії кіберзлочинності в новітній історії, відзначимо, що вже в квітні 1995 р. було проведено Міжнародну конференцію Інтерполу з комп'ютерної злочинності. У 1996 році країнами G8 було прийнято рішення про створення спеціальної підгрупи по боротьбі з міжнародними злочинами у сфері високих технологій – “Ліонська група”. В цей же час глави країн схвалили прийняття плану з протидії кіберзлочинності. З найбільш важливих пунктів документа варто відзначити: створення в кожній країні контактного центру, що працює 24 години на добу, для співпраці в боротьбі з інформаційними злочинами, надання допомоги кваліфікованими співробітниками правоохоронних органів іншим державам, розробку і використання сумісних стандартів для отримання і перевірки достовірності електронних даних у ході судового розслідування, ознайомлення із законодавчими методами боротьби з комп'ютерними правопорушеннями країн-учасниць.

У 2000 р. на Десятому конгресі із запобігання злочинності і поводження з правопорушниками, що проводився в рамках ООН наголошувалося на продовженні зростання світової кіберзлочинності, появі нових видів злочинів у сфері високих технологій і, разом з тим, на нездатності держав і організацій впоратися з кількістю проблем правового характеру, що збільшується, як у рамках національного, так і міжнародного права. У березні 2001 р. Комісія із запобігання злочинності і кримінального правосуддя ООН представила спеціальну доповідь, в якій була вперше наведена класифікація кіберзлочинів [1].

Основним міжнародним документом, який регулює дану сферу є Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р., підготовлена в контексті Ради Європи. Цим документом також визначено, що попередження та протидія кіберзлочинності є обов'язком усіх держав і вони повинні взаємодіяти між собою у цій сфері. Про важливість налагодження міжнародного співробітництва говорить й те, що серед основних своїх цілей в Конвенції зазначається активізація та розширення механізмів міжнародної співпраці у галузі кібербезпеки, впровадження механізмів правової допомоги у кримінальних провадженнях, що пов'язані з кіберзлочинністю; формування міжнародної системи органів для боротьби з кібератаками; надання допомоги державам світу у подоланні цих явищ та ін.

Конвенція виділяє чотири групи правопорушень проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних і систем:

1. злочини у сфері незаконного доступу до інформації: нелегальне перехоплення (ст. 3), втручання у дані (ст. 4), втручання у систему (ст. 5), зловживання пристроями (ст. 6);

2. злочини, пов'язані з протиправним використанням комп'ютерів: підробка, пов'язана з комп'ютерами (ст. 7), шахрайство, пов'язане з комп'ютерами (ст. 8);

3. злочини, пов'язані зі змістом, до яких відноситься створення, розповсюдження та зберігання дитячої порнографії (ст. 9);

4. злочини, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав (ст. 10) [2].

В умовах проведення антитерористичної операції на Сході України, з метою формування концептуальних засад воєнної політики держави, сучасної системи військового реагування на зовнішню агресію та загрози національній безпеці України у вересні 2015 р. набула чинності Воєнна доктрина України [3]. Зокрема, її п. 59 задекларовано необхідність поглиблення кооперації та співробітництва з НАТО і ЄС у сфері розвідки щодо протидії агресивній політиці РФ, боротьби з кіберзлочинністю, що передбачає отримання доступу до інформаційних мереж, які поповнюються за рахунок розвідувальної інформації з різних джерел, у тому числі від держав-членів НАТО і ЄС.

Таким чином, держава спрямовує свою діяльність на консолідацію зусиль щодо прискорення запровадження стандартів НАТО у сфері приєднання до колективної системизабезпечення кіберзахисту у форматі Альянсу. Проте процес приєднання до колективної системи безпеки все ще залишається повільним, що свідчить про недосконалість існуючої системи протидії загрозам у кіберпросторі та зовнішнім кібератакам у сучасних умовах. У контексті зазначеного актуальною загрозою для нашої держави в умовах проведення антитерористичної операції залишається діяльність китайських «кібертерористів» на користь політичного керівництва РФ.

Одним із методів захисту даних в державних інфраструктурах є технологія блокчейн.

Блокчейн – це розподілена база даних, яка представляє собою один із способів зберігання, обробки та захисту даних і транзакцій користувача. Організована вона у вигляді ланцюга блоків інформації, у кожен з яких записана певна кількість операцій і даних з попереднього блоку [4].

Існує два види блокчейну: приватні та публічні. Приватні блокчейни - це блокчейни, в яких створення блоків централізовано, використовується технологія «докази роботи» (proof-of-work), і всі права на зчитування/запис належать одній організації. Публічні блокчейни можуть бути прочитані будь-

яким користувачем, при цьому операції захищаються механізмами криптографічного верифікації, такими як доказ виконання роботи або підтвердження частки (proof-of-stake). Права тут у всіх учасників однакові, що не гарантує повноцінну конфіденційність даних [5].

Сполучення блокчейну з реальним світом забезпечується за допомогою заздалегідь запрограмованих умов і їх передачі до всіх вузлів - розумних контрактів. Звідси випливає, що необхідність в будь-якій іншій уповноваженій особі, визнаній обома сторонами, відпадає. Смарт-контракти, засновані на криптографії, забезпечують кращу безпеку, ніж традиційні контракти, засновані на праві, і зменшують ймовірність транзакційних витрат, пов'язаних з укладанням договорів і можливих судових витрат [6].

Починаючи з 2017-го року, в Україні, розвивається проект застосування блокчейну у системі державного управління на сайтах оренди та продажу державного майна, електронному самоврядуванні та земельному кадастрі. Це дозволяє підвищити ефективність державного управління; забезпечити конфіденційність даних; зробити взаємодію з державними органами простішою, швидшою та ефективнішою.

Таким чином, для ефективної протидії кіберзлочинності необхідний інтегрований підхід, який можна забезпечити лише колективними зусиллями міжнародної спільноти через тісну взаємодію державних інститутів. Застосування технології блокчейн у державних установах дозволяє наблизити онлайн сервіси нашої держави до найвищих стандартів інформаційного суспільства. Наша країна активно впроваджує вказані технології в протидію хакерським атакам з боку терористів. Завдяки цьому дані користувачів будуть надійно захищені від фальсифікації та несанкційного доступу зловмисника.

Література:

1. Kevin Murnane. Cyber Security: The World's best and worst presented with a well-designed infographic // Forbs, May 4, 2017. URL: <https://www.forbes.com/sites/kevinmurnane/2017/05/04/cyber-security-the-worlds-best-and-worst->

presented-with-a-well-designed-infographic/#376154dd4416 (дата звернення: 07.06.2017).

2. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 17.09.2018).

3. Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24 верес. 2015 р. № 555/ 2015 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 78.

4. Wikipedia.org: Блокчейн. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%87%D0%B5%D0%B9%D0%BD> . (дата звернення 23.10.17).

5. Profitgid.ru: «Разница между частными и публичными блокчейнами». URL: <https://profitgid.ru/raznica-mezhdupublichnyimi-i-privatnymi-blokchejnami.html> . (дата звернення 23.10.17).

6. Wikipedia.org: Смарт контракт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Смарт_контракт . (дата звернення 23.10.17).

УДК 657

Юридичні науки

МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Вітренко Л. Р.

студентка юридичного факультету

Університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник: Новицька Н. Б.

д.ю.н., доцент кафедри

цивільного права та процесу

Відповідно до статті 8 Конституції України, права і свободи людини і громадянина захищаються судом [1].

Але на сьогодні стан судового захисту інтересів людей є вкрай незадовільним, це пояснюється, перш за все, великою завантаженістю суддів, недосконалістю системи правового захисту, довготривалістю процесу розгляду

справ у суді, а також великими фінансовими затратами які сторони повинні понести у зв'язку із розглядом їхньої справи у суді, а це витрати пов'язані з оплатою послуг адвоката, сплатою судового збору і т.д.

Досягти компромісного вирішення спору у судовому порядку доволі складно, так як рішенням, як правило, задоволена лише та сторона, в інтересах якої воно прийнято.

На відміну від практики, яка склалась у нашій країні, де судовий порядок є переважаючим, у зарубіжній практиці позасудові засоби вирішення конфлікту зазнали більш широкого застосування. Серед таких альтернативних способів врегулювання спорів на особливу увагу заслуговує інститут медіації.

В Україні діяльність професійних медіаторів, що спрямовують учасників юридичного спору до компромісу і врегулювання спору самостійно самими учасниками, потребує наукового обґрунтування і практичного втілення, що свідчить про актуальність дослідження.

Медіація є способом позасудового вирішення конфлікту за допомогою залучення посередника, який допомагає сторонам у спорі проаналізувати конфліктну ситуацію так, щоб вони могли самостійно обрати варіант вирішення проблеми який буде відповідати їхнім інтересам, а також допоможе відновити чи зберегти дружні відносини між сторонами.

За результатами проведення медіації сторони за власним бажанням можуть укласти угоду та засвідчити її нотаріально.

Можна виділити наступні переваги медіації, порівняно з судовим засобом вирішення спорів:

- вартість медіації є нижчою ніж вартість судових витрат, які пов'язані зі сплатою судового збору, а також оплатою послуг захисника;
- процедура проведення медіації є досить гнучкою, що дозволяє сторонам прийняти компромісне рішення. Рішення суду ж навпаки, є обов'язковим до виконання і може задовольнити інтереси лише однієї із сторін;

- є велика ймовірність того, що домовленості які були досягнуті в процесі медіації, будуть добровільно виконуватися, а між сторонами залишаться дружні відносини.

На сьогодні медіація як спосіб захисту прав залишається маловідомим і рідко використовується на практиці. Однією із причин невикористання медіації як способу захисту, можна вважати, відсутність на законодавчому рівні положень, які б регламентували процедуру медіації під час вирішення спорів.

Але у законодавстві України вже є елементарні основи для запровадження інституту медіації, зокрема, ст. 20 Цивільного кодексу України, передбачає, що право на захист особа здійснює на свій розсуд [2], відповідні норми закріплені також у процесуальному законодавстві, а саме ст. 207 Цивільного процесуального кодексу [3] та ст. 192 Господарського процесуального кодексу [4], регламентують укладення між сторонами судового процесу мирової угоди з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок, однак такі норми потребують доопрацювання та внесення змін при прийнятті Закону України «Про медіацію». Прийняття відповідного нормативно правового акту забезпечить збільшення довіри громадян до медіації. У нормативному порядку, закріплення сфери застосування процедури медіації в Україні, необхідно передбачити статус медіатора, засади проведення процедури медіації, який надасть можливість становленню та розвитку національної практики застосування інституту медіації. Нормативне запровадження медіації забезпечить не тільки ефективне вирішення спорів учасників процедури медіації, а і зменшить завантаженість на судову систему, що є надзвичайно важливим кроком для розвитку нашої держави.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254к/96-вр>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003, №№ 40-44, ст.356 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 40-41, 42, ст.492 // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20141106>

4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 6, ст.56 // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>

УДК 340

Юридичні науки

ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕКЛАМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гаврилов В.А., Дуда І.М.
студенти судово-адміністративного факультету
Національного університету
«Одеської юридичної академії»
м. Одеса, Україна

З огляду на актуальність обраної теми, на нашу думку, перш за все варто розпочати з проблематики визначення теоретичного базису дослідження. Так, вивченням окремих аспектів дослідженням рекламної діяльності займалися такі вчені та практики як Н.М. Бакаянова, А.М. Бірюкова, М.Ю. Галятін, Л. В. Капінус, О.О. Козлов, І. Ю. Копелєв, Р. Г. Мельниченко, О.П. Сологуб, О. М. Скрябін, О. А. Феофанов, Н.В. Ярош та інші. Проте дослідження деяких аспектів рекламної діяльності адвокатів не проводилось, а тому потребують аналізу з урахуванням умов сьогодення, зокрема, умов, що склалися на ринку послуг.

Основним законодавчим актом, яким регулюється здійснення рекламної діяльності в Україні, є Закон України «Про рекламу» від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР. Відповідно до ст. 1, реклама – це інформація про особу чи товар,

поширена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувавши або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [1]. За ст. 24 цього самого закону, реклама послуг, пов'язаних із залученням коштів населення, або осіб, які їх надають, дозволяється лише за наявності спеціального дозволу, ліцензії, що підтверджує право на здійснення цього виду діяльності. Така реклама повинна містити номер дозволу, ліцензії, дату їх видачі та найменування органу, який видав дозвіл, ліцензію. Оскільки адвокатська діяльність є одним із видів послуг, що пов'язані з можливим залученням коштів населення (окрім первинної та вторинної безоплатної правової допомоги), можна сказати, що вона також повинна відповідати вимогам, зазначених у цій статті.

Аналізуючи положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», варто звернути увагу, що цей акт не містить норм щодо регулювання здійснення рекламування адвокатської діяльності. На противагу цьому, Правила адвокатської етики містять положення, якими врегульовується це питання. Отже, адвокат має право рекламувати свою професійну діяльність у відповідності з чинним законодавством України і цими Правилами.

Існують також витяги із засідань Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, що конкретизують положення Правил адвокатської етики та вирішують спірні питання стосовно реклами адвокатської діяльності. Так, рекламування допускається у формі розміщення об'яв, інформаційних повідомлень та інших рекламних матеріалів у періодичних виданнях, довідниках, інформаційних бюлетенях, інших друкованих виданнях, а також трансляції рекламних матеріалів по радіо й телебаченню [3, с.118].

Слід зазначити, що адвокат при рекламуванні своєї професійної діяльності, повинен дотримуватися низки встановлених заборон. Так, рекламна інформація про адвокатську діяльність не може містити: оціночних характеристик відносно адвоката; матеріалів, що критикують інших адвокатів або інститут адвокатури взагалі; оголошень про успішне виконання справ та інші оголошення, що можуть призвести до формування безпідставних надій у

клієнтів; ознак, які можуть викликати уявлення про те, що професійна діяльність саме цього конкретного адвоката має риси і принципи, характерні, власне, інституту адвокатури [3, с.120].

Отже, аналізуючи наявну законодавчу базу щодо рекламної адвокатської діяльності в Україні, можна дійти висновку, що реклама передбачає доведення інформації про певну продукцію (послуги) відповідному колу споживачів, до яких належать і суб'єкти, що звертаються до адвокатів, з метою отримання професійної правничої допомоги (адвокатських послуг). Позитивним, на нашу думку, є вимога, що реклама адвокатської діяльності повинна містити певні застереження щодо можливих очікувань клієнта, професійної діяльності адвоката (адвокатського бюро) та його працівників, а також достовірності інформації з подальшою за це індивідуальною відповідальністю.

Література:

1.Про рекламу : Закон України від 3 лип. 1996 р. № 270/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39. – Ст. 181. – 24 верес.

2.Правила адвокатської етики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaa.org.ua/uploads2/reformuvannya/Pravila.pdf>. – Назва з екрана.

3.Польський О.Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ – 2016 – ст.113-122.

ЗАХОДИ ВПЛИВУ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

*Гаряніна А.О.,
студентка 2-го курсу
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

На сьогоднішній день багато неповнолітніх осіб, віком від 16 до 18 років, не розуміють, що вони вже можуть нести особисту адміністративну відповідальність за адміністративні правопорушення. Вони, не знаючи законодавства, посилаються на те, що батьки несуть відповідальність за ті правопорушення, які вчинили їх діти.

Але, відповідно до ст. 12 КУпАП, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку [1]. Тобто особа, з досягненням шістнадцятирічного віку, набуває адміністративної деліктоздатності, і вже, відповідно до цього, здатна нести особисту адміністративну відповідальність за адміністративне правопорушення. Неповнолітня особа повинна розуміти те, що все, що вона вчиняє, має свої наслідки, і за ці наслідки треба відповідати.

Адміністративна відповідальність неповнолітніх, як суб'єктів адміністративних правовідносин, є актуальною темою на сьогодні, тому що з одного боку, законодавство повинно бути максимально гуманним щодо неповнолітніх правопорушників, а з іншого – вживати найбільш ефективних методів і засобів боротьби з ними з огляду на невпинне зростання правопорушень серед даної групи суб'єктів адміністративних правовідносин [2].

Адміністративною відповідальністю для неповнолітніх, за загальним правилом, є застосування до них заходів впливу. Ці заходи впливу застосовуються з метою виховання неповнолітньої особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. А також для того, щоб запобігти вчиненню

нових таких правопорушень особою або групою осіб.

Перелік цих заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років за вчинення адміністративних правопорушень має своє місце в статті 24¹ КУпАП:

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) попередження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання [1].

Розглядаючи пункти цієї статті, постає така собі система заходів адміністративного впливу неповнолітніх за вчинення ними адміністративних проступків, в якій заходи розташовані від найменш суворого до жорсткого заходу впливу.

Найменш суворим заходом є зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим. Цей захід орган адміністративної юрисдикції застосовує тоді, коли він дійшов висновку, що неповнолітній визнав неправомірність своєї поведінки, суспільну шкоду скоєного діяння і покаявся в ньому. Публічність вибачення при цьому полягає у здійсненні його не віч-на-віч (тобто неповнолітній і потерпілий вирішують це питання), а у присутності інших осіб.

Питання про форму публічного вибачення вирішує орган адміністративної юрисдикції з урахуванням усіх обставин справи і побажань потерпілого.

Попередження - суворіший захід виховного впливу, що полягає в усному оголошенні органом адміністративної юрисдикції офіційного від імені держави осудження неповнолітнього правопорушника і його поведінки, яка виявилась у скоєнні адміністративного проступку, що не становить значної суспільної небезпеки [3].

Догана або сувора догана є заходами морально-психологічного впливу, які застосовуються до неповнолітніх правопорушників у разі систематичного невиконання ними встановлених правил поведінки і скоєння правопорушень, що свідчать про формування анти-суспільної установки. Догана або сувора догана є жорсткішими заходами впливу, ніж попередження неповнолітнього. Вони супроводжуються офіційним від імені держави суворим засудженням неповнолітнього правопорушника і скоєного ним діяння.

Передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, складається з накладення на вказаних осіб органом адміністративної юрисдикції зобов'язання з посилення виховного впливу на неповнолітнього правопорушника: здійснення культурно-виховних заходів; роз'яснювальної роботи; систематичного контролю поведінки неповнолітнього та ін. [4]. Під особами, що замінюють батьків, розуміються усиновителі, опікуни і піклувальники.

Аналізуючи Кодекс України про адміністративні правопорушення, можна сказати, що спеціальної процедури чи порядку застосування цих заходів впливу чітко не врегульовано. Ці заходи застосовуються на розсуд та за рішенням органу (посадової особи).

Заходи впливу, передбачені цією статтею, не є адміністративними стягненнями в розумінні статті 23 цього Кодексу. Вони є альтернативними заходами виховного впливу, які можуть бути застосовані тоді, коли виховання неповнолітнього правопорушника є можливим без накладення адміністративного стягнення у загальному порядку, передбаченому КУпАП [5].

Але в той же самий час таке рішення про застосування цих заходів є одним з можливих наслідків врахування органом (посадової особи), що розглядає справу з адміністративного правопорушення, такої існуючої пом'якшуючої обставини, яка враховується при вирішенні питання про адміністративну відповідальність особи, як вчинення правопорушення неповнолітнім. Бо саме за статтею 34 КУпАП вчинення правопорушення

неповнолітніми є однією з обставин, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення [2].

Отже, зміст заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх, і які передбачені чинним законодавством, полягає у застосуванні до неповнолітніх санкцій з метою виховання особи, а також запобігання вчиненню нових проступків нею чи інших неповнолітніх осіб. Ці відносинами виникають між державними органами (уповноваженими ними особами) та неповнолітніми внаслідок вчинення останніми правопорушень. Але в той самий час в законодавстві не існує чітко врегульованого порядку застосування цих заходів впливу, а також чинне законодавство в галузі адміністративної відповідальності не містить норм, які б регламентували правові наслідки застосування заходів впливу (в окремому чи загальному порядку) щодо неповнолітніх правопорушників. Та, задля підвищення ефективності виховального впливу на неповнолітніх правопорушників, ці відомості (про процедуру, правові наслідки) треба встановити.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122) — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n125>

2. Деякі проблемні питання адміністративної відповідальності неповнолітніх Муратова Д.Б., Найчук Г.О. [Електронний ресурс] : Наукова стаття — Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/797-1502027116.pdf>

3. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. — Режим доступу: <http://leksika.com.ua/legal/>

4. Про практику застосування судами примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006р. № 2 — Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>

5. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення [текст] / За загал. ред. С. В. Петкова - К. «Центр учбової літератури», 2017. – 544 с.

УДК 341.1

Юридичні науки

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ПОНЯТОГО ЯК СУБ'ЄКТА
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

*Головатенко І.М., Менджул К.В.,
асистент кафедри кримінального права та правосуддя,
студентка юридичного факультету
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна*

Коли йде мова про те, щоб залучити до певних слідчих (розшукових) дій особу, яка не має власного інтересу до процесу здійснення цих дій і взагалі не має відношення до кримінального провадження, в рамках якого проводяться дії, ми відразу розуміємо хто мається на увазі, і це, звісно, понятий. Мабуть, саме цей учасник кримінального провадження, а конкретніше його процесуальний статус є непомітним та незахищеним для більшості населення нашої держави. Що взагалі можна казати про нього, якщо ми навіть не знаємо хто це, хто їм може бути та які гарантії для нього надаються з боку держави.

Взагалі інститут присяжних не є новелою в історії права і він має глибокі корені. Вперше про понятих вказано у Соборному уложенні 1649 р., згідно з яким поняті були присутні під час вилучення доказів приставами, скріпляли своїми підписами факти виявленої воєводами протидії їхній діяльності [1, с. 56]. У «Зводі законів Російської імперії» також було передбачено залучення понятих під час допитів осіб для захисту останніх від насильства та неправильного запису їхніх показань. Згідно зі Статутом кримінального судочинства 1864 р. поняті брали участь під час складання протоколу про порушення, провадження судовими слідчими обшуку, виїмки, огляду, арешту, розтину трупів та інших дій з боку

судового слідчого. Кількість понятих мала бути не менше двох осіб. Стаття 109 Статуту вказує: «Понятими запрошуються здебільшого господарі домівок, лавок, промислових і торговельних закладів або їх управляючі та повірені, а також волосні і селянські посадові особи та церковні старости» [2, с. 131].

По більшій частині йшла мова про «достойних людей», тих які займали певне положення в суспільстві та були порядними та гідними людьми. З плином часу уявлення про понятих змінювалося, можна сказати, що пристосовувалося до реалій життя. Вони виконували функції догляду за дотриманням закону посадових осіб, під час здійснення їхньої діяльності. Ми вважаємо, наявність інституту присяжних в Україні позитивним явищем, адже саме вони допомагають запобігти зловживанням правоохоронців своїми повноваженнями.

Стає зрозумілим, що такий учасник кримінального провадження, як понятий існує вже тривалий час, але на сьогодні не має того законодавчого акта який би регулював його процесуальний статус. В п.25 ч.1 ст.3 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) зазначається, що понятий є учасником кримінального провадження [3], однак, порівнюючи його з іншими учасниками кримінального провадження, процесуальні права та обов'язки понятого, вимоги до нього як учасника кримінального провадження, гарантії діяльності, процесуальна та інша відповідальність у КПК України не закріплені.

Досвід зарубіжних країн у цьому аспекті більш визначений. Так, наприклад, права та обов'язки понятих регламентовано в ст. 73 КПК республіки Узбекистан, ст. 68 КПК республіки Киргизстан, ст. 86 КПК республіки Казахстан, ст. 64 республіки Білорусь та ст. 60 КПК Російської Федерації [4].

Так як на законодавчому рівні не закріплено визначення поняття «понятий», в науковій літературі існують розуміння цього терміну в роботах різних науковців, зосереджених над даним питанням.

Л.М. Лобойко визначає понятого як фізичну особу, яка залучається до участі у кримінальній справі з метою засвідчення своїм підписом відповідності записів у протоколі виконаної процесуальної дії [5, с. 97].

Вчені-криміналісти Р.С. Белкін та А.Р. Белкін вказують, що поняті за своїм процесуальним статусом – це своєрідні спостерігачі за діями слідчого, які направлені на виявлення або перевірку доказів. Поняті засвідчують об'єктивність змісту слідчих актів, відповідність цього змісту відображеним явищам, послідовність вчинених слідчим дій та інше. [6, с. 38].

Потім, про понятих згадується в ч.7 ст. 223 КПК України. По-перше, ним повинна бути незаінтересована особа. Але хто ж саме є незаінтересованою особою, пояснення не надається.

По-друге, в цій же статті зазначаються випадки коли понятий повинен бути запрошений слідчим, прокурором в обов'язковому порядку. Такими випадками є: 1) пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання; 2) огляд трупа; 3) ексгумація; 4) слідчий експеримент; 5) освідування особи.

Також поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне.

По-третє, слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих). Тобто вказується мінімальна кількість понятих для їхньої можливої участі у проведенні певної слідчої дії.

Ще вказується на перелік осіб, які не можуть виступати в ролі понятого. Це: потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження. Вони можуть бути допитані під час судового розгляду як свідки проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Але далі постає питання, чому законодавець дав нам хоч маленьку, але все ж таки інформацію про понятого в главі, яка регламентує слідчі (розшукові) дії, а саме в ст. 223 КПК України під назвою «Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій». Хоча саме з цієї статті ми можемо мати загальне уявлення про понятого.

Існує необхідність закріплення в кримінальному судочинстві, такої норми яка б зобов'язувала його спочатку надати відповідні документи для підтвердження віку особистості, місця проживання чи перебування тощо. Дане питання є дуже важливим, адже надалі понятий може бути викликаний до зали судового засідання

як свідок для дачі показань проведених слідчих (розшукових) дій, а у разі відсутності такої інформації це зробити буде досить складно.

Як вже зазначалося раніше, ані права, ані обов'язки, вимоги до особи як понятого, його відповідальність в КПК України законодавцем не регламентуються. Це є значною прогалиною нинішньої кримінально процесуальної діяльності.

Деякі положення про понятого надані безпосередньо в правах та обов'язках свідка. Ними є те, що особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії. Але ми ж не можемо порівнювати свідка та понятого. Це два різні поняття, два різні учасники кримінального провадження. Чому законодавець відніс дане положення до свідка, невідомо.

Необхідно звернути увагу і на те, що факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності - понятих. Таким чином, понятий може засвідчити своїм підписом такий факт.

Тому, враховуючи все вище сказане, ми можемо виокремити основні вимоги до особи, яка стане одним із учасників кримінального провадження, а саме – понятим. Такими вимогами є:

- досягнення вісімнадцятирічного віку;
- бути незаінтересованою особою;
- не мати фізичних і психічних вад, з яких він не може особисто підписати протокол;
- бути грамотним, для можливості ознайомлення з протоколом процесуальної дії перед його підписанням, висловлювати зауваження і доповнення до протоколу.

Отже, понятими у кримінальному судочинстві є незаінтересовані та осудні особи, які досягли вісімнадцятирічного віку, яких було запрошено слідчим, прокурором для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання,

огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідування особи, або для проведення іншої слідчої дії, якщо це буде вважатися слідчим, прокурором доцільним.

На сьогодні інститут понятого в Україні потребує вдосконалення, шляхом внесення відповідних змін до КПК України, де б було чітко визначено процесуальний статус понятого.

Література:

1. Тихомиров М. Н., Єпифанов П. П. Соборне уложення. Москва, 1961. 63с.
2. Российское законодательство 10-20 веков . Судебная реформа. / Под общ. ред. проф. О.И. Чистякова. Т. 8. М.: Юрид. Лит. 1991. 496 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Лебедева А. Особливості процесуального статусу понятого у кримінально провадженні. Підприємництво господарство і право № 5. Київ 2019 р. 275-279 с.
5. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право : курс лекцій / за ред. Л.М. Лобойко. 2 вид., змінене і допов. Київ: Істина, 2008. 488 с.
6. Белкін Р.С. Експеримент в кримінальному судочинстві: методичний посібник / за ред. Р.С. Белкіна, А.Р. Белкіна. Москва, 1997. 160 с.

ТРУДОВА КНИЖКА ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ

*Голубицька І. А.,
студентка факультету право
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

На сьогоднішній день сучасний ринок праці пропонує достатньо широке коло можливостей для реалізації свого трудового потенціалу, проте не так легко знайти роботу за своєю спеціальністю, з достатнім рівнем заробітної плати та ще й з офіційним працевлаштуванням.

Часто роботодавці з метою оптимізації витрат на оплату праці пропонують своїм робітникам працю без офіційного оформлення, не оформлювати на них трудові книжки або не роблять записи в наявних.

Потрібно пам'ятати, що трудова книжка є основним документом, що підтверджує трудову діяльність працівника, про це прямо зазначено у п. 1.1. Інструкції про порядок ведення трудових книжок, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29 липня 1993 р. № 58 [1].

У трудовій книжці працівника відображається вся професійна біографія: кваліфікація, просування по службі, ставлення до праці. На її основі встановлюються всі види трудового стажу для призначення державних пенсій, допомоги по соціальному страхуванню, соціальних виплат, а також посадових окладів (коли їх розмір залежить від тривалості трудового стажу).

Необхідно зазначити, що згідно до ст. 24 Кодексу законів про працю України, при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний надати трудову книжку. Отже, надання трудової книжки є обов'язковою умовою для укладання трудового договору з працівником. Подання трудової книжки є

обов'язковим і тоді, коли наймачем є фізична особа. Без трудової книжки можливе прийняття на роботу тільки за сумісництвом [2].

Трудова книжка відіграє важливу роль як для роботодавця, так і для робітника. Наявність належним чином оформлених трудових відносин підвищує у працівника почуття відповідальності за виконання праці, трудова книжка дає, так би мовити, характеристику працівника - роботодавець може бачити причини звільнення свого потенційного робітника з попередніх місць роботи, а також відомості про нагородження і заохочення, що може вплинути на його рішення щодо прийняття на роботу конкретного працівника.

Крім того, трудова книжка дає працівникові гарантію реалізації його права на захист своїх інтересів. Так, при звільненні до трудової книжки заносяться посилання на конкретну статтю закону, на підставі якої працівник був звільнений, що дає можливість у разі незгоди робітника із звільненням оскаржити його у судовому порядку, поновитися на попередньому місці роботи та ще й отримати заробітну плату за час вимушеного прогулу. Коли трудова не заводиться, або ж, коли відомості про працевлаштування до неї не заносяться, працівнику більш складно довести як сам факт працевлаштування, так і період працевлаштування, посаду, яку він займав [3, с. 119].

Проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків», а також проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі», планується відміна трудових книжок до кінця 2019 року.

Наявність трудової книжки у найманого працівника є своєрідною гарантією від можливого свавілля роботодавця. Відповідно до існуючих норм роботодавець, при звільненні працівника, зобов'язаний вказати у трудовій книжці причину звільнення, яка може бути оскаржена у судовому порядку. [4, с. 52].

Також проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі», плануються такі зміни в трудовій діяльності:

Облік трудової діяльності працівника вестимуть в електронній формі в Реєстрі застрахованих осіб. Облік можна також вести з використанням трудової книжки, якщо це передбачено колективним договором.

В день звільнення роботодавець буде зобов'язаний надати копію наказу про звільнення та трудову книжку (у разі її ведення в паперовій формі).

Страховий стаж обчислюватиметься згідно з даними Реєстру застрахованих осіб, у тому числі за даними про трудову діяльність, а за періоди до 1 січня 2004 року, які не внесені в Реєстр - згідно з порядком, встановленим раніше.

У Реєстрі міститиметься інформація про загальний стаж роботи, включаючи стаж до 2004 року. Цей розділ облікової картки і буде електронною трудовою книжкою. Інформація про стаж до 2004 року вноситиметься на підставі трудової книжки і інших документів, що підтверджують стаж.

Приймаючи до уваги вищенаведене можемо констатувати, що не дивлячись на необхідність скасування трудових книжок у недалекому майбутньому, проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків)» не відповідає рівню розвитку суспільно-трудова відносин (випереджує час), а також умовам їх розвитку.

Література:

1. Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 року № 58[Електронний ресурс] – Режим доступу // ligazakon.ua/l_doc2.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-08 ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://zakon4.rada.gov>
3. Войналович А. П. Трудова книжка – паспорт працівника / В. Г. Сірук., А. П. Войналович. – К. : Алерта, 2011. – 211 с.
4. Мороз В.М. Мотиваційний механізм стимулювання трудової активності: державно-управлінський аспект : монографія / Володимир Мороз. – Х. : С.А.М., 2012. – 408 с.

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ: ДО ПРОБЛЕМИ
КВАЛІФІКАЦІЇ ГІЛКИ ВЛАДИ

*Городиська Софія Борисівна,
магістрантка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
м. Тернопіль*

Ст. 6 Основного Закону закріплює принцип поділу державної влади в Україні на законодавчу, виконавчу та судову [1]. Змістом цього поділу є недопустимість поєднання у межах компетенції одного суб'єкта державної влади функцій різних гілок. Поділ влади запобігає її узурпації, а також свавілля окремих державно-владних суб'єктів, формуючи систему стримувань і противаг. З огляду на це, чітка кваліфікація єдиної гілки влади кожного конкретного суб'єкта є важливим маркером дотримання конституційних норм щодо державного ладу України.

Оскільки компетенція Національної школи суддів України (*далі* – НШСУ), – об'єкту цього дослідження, – в цілому зводиться до навчальної та науково-дослідної діяльності, – перш за все вважаємо за доцільне обґрунтувати віднесення цієї установи до суб'єктів державної влади. У вузькому розумінні державно-владний характер компетенції суб'єкта ототожнюють із управлінськими функціями. Таке тлумачення, зокрема, непрямо впливає із положень ст. 4 КАСУ, яка містить визначення термінів для цілей цього кодексу. Саме через категорію управління у КАСУ окреслено коло публічно-правових спорів (п. 2 ч. 1 ст. 4), а також суб'єктів владних повноважень (п. 7 ч. 1 ст. 4). Водночас п. 2 ч. 1 ст. 4 КАСУ передбачає, що публічно-правовими є і такі спори, у яких одна сторона надає адміністративні послуги або ж є суб'єктом процесу виборів чи референдуму, хоч відповідні правовідносини не мають управлінського характеру. Аналогічно у п. 7 ч. 1 ст. 4 КАСУ до суб'єктів владних повноважень віднесено осіб, які надають

адміністративні послуги [2]. Таким чином, неповнота тлумачення публічної влади через категорію управління є очевидною.

Державно-владні повноваження закріплюються за суб'єктом відповідно до змісту та обсягу функцій держави, для реалізації яких цей суб'єкт існує. Як зазначають І. Голосніченко та Д. Голосніченко, повноваження суб'єкта детерміновані покладеними на нього функціями [3]. Державно-владний характер повноважень не завжди передбачає їхню управлінську природу, проте безумовно передбачає те, що такі повноваження виражають державну волю, державний інтерес. Відповідно, суб'єктами державної влади є компетентні особи, повноваження яких безпосередньо спрямовані на виконання функцій держави.

Повноваження НШСУ освітнього та наукового спрямування хоч і не є публічно-управлінськими, проте безпосередньо спрямовані на втілення мети НШСУ – «підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи та здійснення науково-дослідної діяльності» [4], – що відноситься до правоохоронної функції держави. До того ж, як впливає зі змісту ст. 127 Конституції, компетентність та добросовісність суддів становлять державний інтерес [1]. Отже, НШСУ є суб'єктом державної влади, діяльність якого спрямована на забезпечення якості правосуддя.

Зв'язок НШСУ із судовою владою є очевидним. Частина 1 ст. 104 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що НШСУ є державною установою зі спеціальним статусом у системі правосуддя [4]. Проте жоден нормативно-правовий акт не містить норми про те, що система правосуддя тотожна судовій владі. У Основному Законі під правосуддям розуміють переважно діяльність. Так, згідно ст. 124 Конституції, правосуддя здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Стаття 127 Основного Закону передбачає, що правосуддя здійснюють судді [1]. Як виняток, обидві статті допускають участь присяжних у здійсненні правосуддя у передбачених законом випадках, що є формою прямого народовладдя. Як бачимо, ст. 124 Конституції закріплює основи судоустрою, визначаючи суди єдиним належним простором для здійснення

правосуддя, а ст. 127 закріплює основи статусу суддів, відносячи правосуддя до їхньої виняткової компетенції. Відповідно, Основний Закон виключає НШСУ із числа суб'єктів, уповноважених здійснювати правосуддя.

Поняття судової влади законодавством України не визначається, що породжує дискусії у середовищі учених-правників. Визначенню поняття судової влади та окресленню кола її носіїв присвятили свої дослідження У. Мірінович, О. Махніцький, Г. Дрок, Р. Ігонін та інші. Так, У. Мірінович доходить висновку, що під судовою владою слід розуміти особливу гілку державної влади, яка має виняткову компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ та реалізації судового контролю. Носіями судової влади, тобто особами, які її здійснюють, У. Мірінович визначає суди. Разом із тим, оглядаючи науковий дискурс щодо теми свого дослідження, У. Мірінович наводить для ознайомлення позицію В. Брицнева, на думку якого, реалізація судової влади відбувається не тільки через діяльність системи судів, але і через діяльність суб'єктів організаційного забезпечення [5].

Відмінних поглядів дотримується О. Махніцький. Автор визначає судову владу як самостійну й незалежну сферу публічної влади, яка виконує функцію правосуддя [6]. Зауважимо, що ця дефініція відповідає сформульованому нами вище розумінню державної влади. Так, суб'єктом державної влади є особа, функціональне призначення якої полягає у втіленні державної волі; простіше кажучи, особа, уповноважена на виконання функцій держави. Відповідно, система напрямків та способів впливу держави на суспільні відносини і окреслює феномен державної влади; влада виражається через функції та методи. Синтезуючи наведені вище положення ст. 124, 127 Конституції із поглядами О. Махніцького, доходимо висновку, що носіями судової влади є лише суди та судді. НШСУ, відповідно, відноситься до суб'єктів виконавчої влади.

Вузького розуміння судової влади дотримуються і Г. Дрок та Р. Ігонін. Цікаво, що Г. Дрок як ключових носіїв судової влади розглядає суддів, значно меншу увагу приділяючи судам [7]. У свою чергу, Р. Ігонін навпаки стверджує, що судову владу можна визначити як сукупність повноважень у сфері правосуддя, судового контролю і судового забезпечення, делегованих державою судам [8]. Проте обидва

тлумачення однозначно виключають НШСУ із переліку суб'єктів судової влади.

Окрім численних наукових досліджень, судовій владі присвячена ст. 1 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Частина 1 цієї статті передбачає, що судова влада в Україні здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. У ч. 2 цієї ж статті зазначено, що судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні. Реалізація судової влади відбувається шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур [4].

Відтак, кваліфікація НШСУ щодо гілки влади обумовлена наступними факторами:

- ст. 6 Конституції передбачає поділ державної влади в Україні на три гілки та не допускає поєднання ознак різних гілок у межах компетенції однієї особи [1];
- ст. 75 Конституції визначає єдиний орган законодавчої влади в Україні [1];
- ст. 1 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» містить виключний перелік носіїв судової влади в Україні: суди, судді, присяжні [4].

Отже, НШСУ є державною установою – суб'єктом виконавчої влади, компетенція якого тісно пов'язана із судовою владою. НШСУ не здійснює правосуддя, проте належне здійснення правосуддя є метою функціонування НШСУ.

Література:

1. Конституція України від 21.02.2019 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 20.10.2019 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Голосніченко І., Голосніченко Д. Теорія повноважень, їх легітимність та врахування потреб і інтересів при встановленні на законодавчому рівні. – URL: http://afgp.kpi.ua/sites/default/files/11%20-%201_9_%20-%2025.pdf.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.11.2019 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

5. Мірінович У. Поняття та ознаки судової влади. URL: file:///C:/Users/1/AppData/Local/Temp/pplx_5E4A78BC-75BD-4A46-881D-FB225D7F6026/Nzlubp_2012_8_7.pdf.

6. Махніцький О. Судова влада: сутність, зміст та поняття. URL: <http://www.apdp.in.ua/v70/3.pdf>.

7. Дрок Г. Поняття та основні ознаки судової влади як однієї з гілок державної влади: конституційно-правові аспекти. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6309/%20%20%20%20.pdf?sequence=1>.

8. Ігонін Р. Поняття судової влади. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/1245-ponyattya-sudovo-vladi.html>.

УДК 34.03

Юридичні науки

ЧИ Є ЗАКОННИМ ВПРОВАДЖЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА?

*Гриценко М.Д.,
студент ННІ та НПВ
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

На сьогоднішній день, адвокатська монополія є доволі актуальною питанням, оскільки її введення дуже неоднозначно сприймається безпосередньо самими адвокатами, так і звичайними фізичними чи юридичними особами, що не зможуть самостійно або через корпоративних юристів представляти свої інтереси в судовому процесі.

Актуальність полягає в тому, що саме в даний момент проводяться дебати між Національною Асоціацією Адвокатів України та новоствореною Верховною Радою України з приводу відміни цієї правової норми. Добре це, чи погано – погляди різні. Звичайно, більшість адвокатів відносяться прохолодно до відміни норми, але для вищезгаданих фізичних та юридичних осіб

скасування адвокатської монополії стане дуже хорошою новиною, оскільки їх інтереси в суді першої інстанції представляти не тільки адвокат.

Можна довго вести дискусію на те «Чи потрібна адвокатська монополія в Україні?», але в нашому випадку – це тема для іншої розмови. На 100% можна сказати одне – введення адвокатської монополії на представлення у судах є новою правовою нормою в Україні, а все нове сприймається негативно.

Але ж, чи було впровадження адвокатської монополії законним? Спробуємо розібратися.

Почнемо з того, що стаття 59 Конституції України закріплює: «Кожен має право на *професійну правничу допомогу*. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Далі, стаття 131-2 Конституції України підтверджує, що для надання *професійної правничої допомоги* в Україні діє адвокатура. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення». [1] Тобто, судячи з цього поняття, в державі особа має право виключно на якісну «професійну правничу допомогу», яку можуть здійснювати тільки адвокати.

Звичайно, що норму про введення монополії прийняли не одразу. Перед затвердженням, була проведена ціла низка правових досліджень, перевірок на відповідність тодішньому законодавству, враховувався досвід країн Європи. До речі, саме в цих країнах діє виключне представництво адвокатами інтересів клієнтів у судах. В таких державах, як Турецька Республіка, Іспанія, Італія та Німеччина, адвокатура діє виключно на всіх рівнях судового представництва.

Не слід забувати, що підписуючи Угоду про асоціацію України з Європейським союзом, наша держава взяла курс на європейський розвиток країни, а саме – приведення всіх своїх інститутів та діючого законодавства до європейських стандартів, тому було вирішено впроваджувати виключне право на представництво в судах саме адвокатами.

Необхідно зазначити, що текст статті отримав схвальну оцінку експертів Венеціанської Комісії. Це засвідчено висновком, в якому зазначається, що «Остання версія змін до Конституції України, підготовлена Робочою групою

Конституційної Комісії з питань правосуддя, є дуже позитивною і добре підготовленою та заслуговує повної підтримки!».

У підсумку, адвокатська монополія стала нормою що поєднала в собі **зусилля правничого товариства, законодавців, міжнародних інституцій.**

Усі нормативно-правові акти, перед прийняттям, потребують перевірки на конституційність. Тому, Конституційний Суд, в 2016 році, здійснюючи перевірку Законопроекту на предмет його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, виходить з такого: «Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина, або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України (частина перша статті 157 Конституції України). КСУ виходить із того, що запропоновані розділом I Законопроекту зміни до Конституції України розширюють можливості здійснення представництва в суді.

Конституційний Суд України виходить з того, що адвокат має необхідний професійний рівень та можливість забезпечити реалізацію права особи на захист від кримінального обвинувачення та представництва інтересів у суді. Особа є вільною у виборі захисника своїх прав – адвокатів, за частиною 5 статті 131-2, якою у законопроекті пропонується доповнити Конституцією України.

У Висновку зазначено, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом. З аналізу статті 131-2 Конституції України, у системному зв'язку з її статтею 59 впливає позитивний обов'язок держави, який полягає в гарантуванні участі адвоката у наданні професійної правничої допомоги особі з метою забезпечення її ефективного доступу до правосуддя.

КСУ констатує, що запропоновані розділом I Законопроекту зміни до статті 131-2, підпункту 11 пункту 16-1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод

людини і громадянина (а це є найголовнішим) та не спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України, а отже, відповідають вимогам частини першої статті 157 Конституції України». [3]

Не слід забувати, що законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах щодо захисту соціальних прав виборів та референдумів, у малозначних справах, а також стосовно представництво малолітніх і неповнолітніх осіб та осіб які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена.

Тобто, Конституційний Суд України визнав конституційними норми законопроекту про впровадження адвокатської монополії.

Якщо звернути увагу на зміну словосполучення з «правової» допомоги на «правничу», то можна подумати, докорінно це змінює суть закону. Але, той же таки Конституційний Суд України в Рішенні № 23-рп/2009 від 30.09.2009 року визначив, що правова допомога є різною за змістом, обсягом та формами. Вона може включати консультації, роз'яснення, написання позовів, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах, захист від обвинувачення тощо. Це означає, що введення адвокатської монополії на представництво в суді ніяк не обмежує право громадян на правову допомогу, оскільки її обсяг досить обширний. [4]

Окрім того, у вищевказаному рішенні, КСУ сказав, що якщо особі надається право отримувати правову допомогу тільки від адвоката, це означає що держава бере на себе обов'язок забезпечувати можливість надання кваліфікованої правової допомоги особам у правовідносинах з державними органами. Таке твердження було підтримане стосовно Висновку КСУ у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам її статей 157 і 158, зазначивши, що право на правничу допомогу полягає у конституційному обов'язку держави забезпечити кожному достатньо високий рівень будь-якого з видів правничої допомоги, що надається, зокрема, професійної правничої допомоги адвокатів, які повинні мати

необхідний рівень професійної підготовки, керуватися правилами професійної етики, законодавчими вимогами доступу до професії та нести відповідальність за неналежне виконання свого професійного обов'язку. [2]

Отже, судячи з вищесказаного, впровадження адвокатської монополії є законним, з точки зору національного законодавства. Вона не суперечить нормам Основного Закону України – Конституції, не передбачає обмеження в будь-який спосіб прав і свобод людини та не спрямоване на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України. Правова норма була перевірена Конституційним Судом та потім була підписана Президентом України. Можна довго сперечатися щодо «плюсів» та «мінусів» адвокатської монополії на представництво в судових органах, але, з точки зору національного законодавства - норма була прийнята законно.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4348>

2. Адвокатська монополія на представництво в судах – скоріше «за» ніж «проти» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: radako.com.ua / <https://radako.com.ua/news/advokatska-monopoliya-na-predstavnictvo-v-sudah-skorishe-za-nizh-proti>

3. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua> / <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-v/2016.pdf>

4. Адвокатська монополія на представництво в судах України – якісно позитивні зміни чи спосіб затягування клієнтів? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://unba.org.ua> / <https://unba.org.ua/publications/1070-advokats-ka>

ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Музиченко Яна Владиславівна,

Гудзь Іванна Геннадіївна,

Курсанти взводу ПМПФ-16-2

Факультету податкової міліції

Університету ДФС України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, професор кафедри

фінансових розслідувань Університету

ДФС України

Амеліна Анна Сергіївна

Внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) відіграє важливу роль у наукових колах, адже зміни - це завжди новий погляд на певну проблему. Враховуючи те, що оновлене кримінальне процесуальне законодавство України спрямоване на розширення основ змагальності та встановлення процесуальної рівності сторін, важливе значення має забезпечення балансу процесуальних можливостей сторін щодо залучення експерта.

Аналіз останніх досліджень показує, що проблеми залучення експерта до кримінального провадження є актуальною на сьогодні та розглядаються науковцями доволі активно. Дану тему досліджували в своїх наукових працях такі науковці, як С.А. Крушинський, В.Г. Гончаренко, І.В. Гора, А.В. Іщенко, К.В. Калюга, Н.І. Клименко, І.П. Кононенко та інші. Проте тема дослідження залишається актуальною та потребує детального вивчення.

Ураховуючи зазначене, метою даного дослідження є визначення проблем залучення експерта до кримінального провадження які є актуальними на

сьогоднішній день та внесення пропозицій щодо їх вирішення. Для досягнення поставленої мети потрібно провести детальний аналіз останніх наукових досліджень із зазначеної теми, порівняти вже визначені поняття та ознаки у даній сфері, а також узагальнити опрацьований матеріал.

Відповідно до статті 243 КПК України в новій редакції, експерт залучається у разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження [1, с.134].

Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше ніж через 5 днів від дня його надходження до суду. Таке клопотання може бути задоволене, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що для вирішення питань, котрі мають істотне значення для кримінального провадження, необхідно залучити експерта. Слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого потрібно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи. Зазначена обставина повинна виключати можливість залучення сумнівних експертів, оскільки досить часто з боку працівників правоохоронних органів злучаються не експерти, а спеціалісти, які відповідно до своїх повноважень, не завжди мають право проводити той чи інший вид експертизи [2].

Дослідники із цього приводу влучно наголосили на трьох можливих варіантах залучення експерта в кримінальне провадження стороною захисту. По-перше, провести експертизу стало можливим шляхом направлення обґрунтованого клопотання слідчому чи прокурору. По-друге, у випадку відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта, особа, яка заявила клопотання, отримала право звернутися за залученням експерта до слідчого судді. По-третє, сторона захисту могла самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, в тому числі й обов'язкової [3, с. 327].

Такі нововведення були схвально оцінені, адже вони покликані ліквідувати нерівність сторін, за якої висновок експерта мав доказову силу лише тоді, коли проведення експертизи було призначено постановою слідчого, прокурора чи ухвалою суду. Разом із тим протягом періоду дії КПК України 2012 року сторона захисту на практиці нечасто використовувала право самостійного залучення експерта.

Закон України №2147-УІІ від 03.10.2017 року, яким внесено зміни до КПК України, по-новому відкриває данне питання. Так, відповідно до ч. 1 ст. 243 КПК України експерт залучатиметься за наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження [1, с. 134].

Тобто, вказані зміни до КПК забороняють як стороні обвинувачення, так і стороні захисту самостійно залучати експерта для проведення експертизи, і надають таке право виключно слідчому судді та суду, що розширює дію засади змагальності в стадії досудового розслідування. Нове регулювання цього питання має як позитивні, так і негативні наслідки для сторін кримінального провадження.

На вказану проблему досить часто звертали увагу в наукових колах, внаслідок чого в юридичній літературі висловлювались різні погляди на її вирішення. Так, С.О. Захарченко висловлював свою думку, що у даному випадку стороні захисту залишається лише звертатися до експертів, які працюють у державних експертних установах, або звертатися з клопотанням про залучення експерта до слідчого судді чи сторони обвинувачення, а це, у свою чергу, призводить до обмеження сфери використання конкурентної (альтернативної) експертизи в кримінальному провадженні України [4, с. 297].

Окрім того, проведення експертизи, яку більшості випадків показує практика, трудомісткий та тривалий процес, а фактор часу є дуже важливим у питаннях її проведення, оскільки необґрунтована затримка може вкрай негативно позначитись на результатах експертного дослідження. До того ж, успішність проведення експертизи в багатьох випадках зумовлена фактором

своєчасності з метою попередження втрати об'єктів експертного дослідження. Однак це не єдина причина можливого затягування досудового розслідування, адже виконання експертиз у кримінальному провадженні виключно державними експертними установами спричинить значну перевантаженість таких установ, що прямо вплине на швидкість отримання експертного висновку.

Отже, враховуючи усі проблеми які є дослідженими під час вивчення даної теми, ми можемо дійти лише висновку, що, згідно нового порядку залучення експерта до кримінального провадження слід виділити як позитивні, так і негативні сторони. Проаналізувавши зміни до КПК України, слід зазначити що воно не є недосконалим та має свої певні прогалини. Дане дослідження змін внесених до КПК України, які стосуються порядку залучення експерта до кримінального провадження дозволяє нам побачити та вирішити проблеми на початковому етапі їх виникнення.

Література:

1.Кримінальний процесуальний кодекс України:[зі змінами та доповненнями станом на 23.01.2019 р. *Офіційний текст*]. –Київ: Правова Єдність, 2019. –с.323

2.URL:<http://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/zmini-v-kpk-perezavantazhenist-sudiv-chi-pokrashchennya-procesu-dlya-storoni-zahistu.html>(дата звернення 29.10.2019).

3. Щербаковский М.Г., Щербаковская Л.П. Состязательные начала привлечения эксперта в уголовном судопроизводстве Украины // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. -2013. Т. 26 (65). № 1. - с. 326-331.

4. Захарченко С.О. Деякі питання залучення експерта стороною захисту /Теоретичні аспекти організації досудового розслідування: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Харків, 4 грудня 2015 р. Харків. ХНУВС. -2015. - с. 296.

ЩОДО ПРОТИДІЇ МОБІНГУ

*Гуца Д.В.**Курсант Військово-юридичного
інституту Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м.Харків, Україна*

Останніми роками в Україні та світі з'явилося та значно поширилося таке явище як «мобінг». Для українського суспільства здебільшого воно хоча не є новим, але з урахуванням його негативних наслідків потребує ґрунтовного вивчення, щоб розробити ефективні шляхи вирішення даної проблеми.

Одним із ключових моментів кримінологічного аналізу мобінгу є розуміння сутності даного явища та причини, які обумовлюють його виникнення та розвиток.

Під м'обінгом (від англ. mob – юрба) розуміють систематичне цькування, психологічний терор; форма психологічного тиску у вигляді цькування співробітника у колективі, зазвичай з метою його звільнення (але це не є обов'язковим). На даний момент мобінг у сучасному світі є суспільно-небезпечним явищем, яке має тенденцію повторюваності та масового поширення. Але ж мобінг не виникає сам по собі, і причини його виникнення є доволі різноманітними. Щодо визначення його найбільш вагомих та важливих причин, думки науковців, які його досліджували, суттєво різняться. Більшість авторів при дослідженні причин мобінгу роблять акцент на взаємовідносинах, які виникають під час трудової (робочої) діяльності, приділяючи також уваги і іншим сферам діяльності. Наприклад Н. Ларченко до причин мобінгу відносить: 1) прагнення помсти з боку мобера; 2) особиста озлобленість; 3) заздрість не лише ініціатора утисків, але й інших переслідувачів (наприклад, до одягу, статків, молодості, розуму, професійного успіху); 4) вчинення переслідування з нудьги; 5) вчинення переслідування у зв'язку з особистими

(сімейними) проблемами переслідувача. Дещо інший погляд на причини виникнення мобінгу вказує Г. Єнджеск і відносить до них: 1) безробіття; 2) відсутність особистої культури і професійних навиків мобера; 3) неправильну систему організації роботи персоналу; 4) негативні переконання і негативні стереотипи поведінки; 5) переконаність у необхідності абсолютного підпорядкування працівника волі працедавця; 6) амбіційні та активні працівники часто потрапляють під мобінг з боку менш успішних колег та керівництва; 7) наявність чітко встановлених ієрархічних відносин всередині колективу.

Щодо класифікації мобінгу в основу якого покладено форму, в якій здійснюється цькування та ступінь залежності взаємовідносин між особами, виокремлюють такі: відкритий та латентний; горизонтальний та вертикальний. Вертикальний мобінг – це випадки, коли колектив іде війною проти керівника, або ж начальник цькує працівника, який йому не подобається. Горизонтальний мобінг передбачає цькування колективом одного з працівників. Існує ще й так званий змішаний мобінг, коли цькують і по вертикалі, і по горизонталі. Щодо латентного мобінгу, то психологічний тиск тут відбувається в прихованій формі, особі «вставляють палиці в колеса» з метою зробити перебування на робочому місці нестерпним, змусити покинути робоче місце. Під час відкритого мобінгу в хід йдуть всі засоби — відкриті глузування, знущання й образи, псування майна. Усе це, безперечно, за твердженням фахівців призводить до таких наслідків як: зростання незадоволення, знервованості чи байдужості; часте порушення працівником встановлених правил, або занадто суворе слідування їм; зниження працездатності; часті випадки стресових ситуацій та ослаблення імунітету на стрес, часом з травматичними нервовими кризами; фізіологічні патології; залежність від наркотичних препаратів, алкоголю, тютюну; втрата самоповаги, заниження самооцінки; часом виразна агресія чи швидка втомлюваність; суїциду, а також заподіяння шкоди власному здоров'ю.

Тому з метою боротьби з цим негативним явищем у 2019 році наданий законопроект № 10118-1 щодо доповнення Кодексу про адміністративні

порушення новою статтею 173-5 Мобінг (цькування). Як зазначається у пояснювальній записці до цього законопроект, знушання та стрес на роботі є широко поширеними проблемами, які в тому числі несуть збитки та загрози як для роботодавців так і для тих працівників, які піддаються мобінгу. Прийняття вказаного законопроект щодо попередження та протидії мобінгу, вважають фахівці, це важливий крок на шляху подолання цькувань та упередженого ставлення у сфері праці, адже подібні явища є вкрай поширеними в Україні. Закріплення в законодавстві терміну «мобінг» та подальша практика притягнення до відповідальності за подібні правопорушення є наріжним каменем забезпечення належного відношення до найманого працівника.

Щоб вирішити проблеми мобінгу в нашому суспільстві, пропонуємо дотримуватися наступних заходів: формувати в колективі здорову організаційну культуру; розвивати керівництвом правильні управлінські навички; створювати механізми отримання зворотного зв'язку від підлеглих; чітко формулювати обов'язки підлеглих і точно позначати межі відповідальності кожного працівника; давати можливість кар'єрного росту; створити прозорий механізм прийняття управлінських рішень; бути доброзичливим із всіма; ніколи не принижувати своїх колег; не пліткувати і не осуджувати, а почувши плітку, не поширювати її в колективі; сумлінно і професійно виконувати свої обов'язки.

Отже, зауважимо наступне, мобінг охоплює широке коло людей, та на нашу думку дане діяння слід визнати кримінальним правопорушенням з урахуванням тяжкості його наслідків.

ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

*Давидюк К.В.,
студентка юридичного факультету
Хмельницький університет
управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Форма держави це складне явище, яке включає в себе три елементи: форму правління, форму державного устрою та державно-правовий або політичний режим. Форма правління – це спосіб формування вищих органів державної влади та їхня компетенція. За формою правління всі держави поділяють на монархії та республіки.

Форма держави - це сукупність способів організації, устрою та реалізації державної влади, що виражають сутність держави.

Виходячи із зазначеного, слід наголосити на тому, що основними елементами форми держави є:

- форма (державного) правління, що відображає публічний вимір держави;
- форма (державного, територіального) устрою, що відображає територіальний вимір держави;
- форма (державного, політичного, державно-правового та політико-правового) режиму, що відображає політичний вимір держави[3, с. 59-60].

Форма правління — організація верховної державної влади, порядок утворення її органів та їх взаємини з населенням. Існує дві основних форми правління:

- монархія;
- республіка;

Деякі вчені виділяють ще змішану форму правління, яка поєднує в собі як республіканські, так і монархічні елементи.

Монархія (від грец. monarchia — єдиновладдя) — форма правління, за якої верховна влада формально (повністю або частково) зосереджена в руках однієї особи — глави держави — спадкоємного монарха.

Монархії поділяють на абсолютні, конституційні та теократичні.

Абсолютна монархія — форма правління, за якою керівник держави (монарх) — головне джерело законодавчої і виконавчої влади (здійснюється залежним від нього апаратом). Він встановлює податки і розпоряджається державними фінансами (Саудівська Аравія, Оман). Для абсолютної монархії характерна відсутність будь-яких представницьких установ, концентрація усієї державної влади в руках монарха: він видає закони, керує урядом, який формує сам, здійснює правосуддя, веде внутрішню і зовнішню політику, встановлює податки і витрачає кошти державної казни на власний розсуд.

Деспотична монархія – це форма правління, за якої абсолютна влада монарха доповнюється його обожнюванням. Монарх офіційно визначається божеством. Цей різновид монархії спирається на могутній військово-бюрократичний апарат, а монарх, в силу того що його особа обожнюється, наділяється надзвичайними (особливими) надлюдськими якостями (Давній Єгипет, Вавилон, Ассирія, Персія та ін.).

Теократична монархія (грец. theokratia — влада Бога) — форма держави, в якій політична і духовна влада зосереджена в руках церкви (Ватикан, Катар, Бахрейн).

У рабовласницьких і феодальних державах абсолютні монархії були близькими до необмеженої деспотії.

Обмежена монархія класифікується на дуалістичну, парламентську та конституційну

Конституційна монархія - форма правління, за якої влада монарха обмежена конституцією, законодавчі функції передані парламенту, виконавчі - уряду. Тут монарх є верховним носієм виконавчої влади, головою судової

системи, формально призначає уряд, змінює міністрів, має право розпоряджатися військовими і політичними силами, видавати накази, скасовувати прийняті парламентом закони, розпускати парламент тощо. Однак фактично ці повноваження, як правило, належать уряду (Бельгія, Данія, Великобританія, Японія, Норвегія, Швеція, Малайзія, Бутан, ОАЕ)[1, с. 52-54].

В конституційних монархіях влада монарха обмежена конституцією (Норвегія, Швеція, Данія, Іспанія, Японія), а в парламентських при відсутності писаної конституції (наприклад, Англія) – повноваженнями парламенту. В таких державах статус монарха формально і фактично обмежений у всіх сферах державної влади. Законодавча влада повністю належить парламенту, виконавча – уряду.

В конституційних, парламентських монархіях діє формула «монарх царствує, але не править». Монарх виступає своєрідним арбітром, «батьком нації», символом єдності і спадкоємності держави, гарантом ефективного функціонування державних органів. Збереження інституту монархії в її обмеженому різновиді – це данина традиції, повага до історичного минулого і власної державності. Разом з тим обмежені монархії в сучасних умовах є демократичними державами, в яких реалізуються на практиці принципи виборності (народовладдя), поділу влади, її підконтрольності та підзвітності народу.

Дуалістична монархія — форма правління, за якої повноваження монарха обмежені у сфері законодавства (пріоритет належить парламентові), але достатньо широкі у виконавчій владі. Монарх (глава держави) формує уряд, яким керує особисто або через призначеного прем'єр-міністра. Ця форма правління була характерна для буржуазних держав XIX ст. (Німеччина за Конституцією 1871 р., Японія за Конституцією 1889 р.). У даний час вона не існує. Парламентська монархія виникла в Англії, де законодавча влада зосереджена в парламенті, виконавча — в уряді на чолі з прем'єр - міністром. Монарх за цієї форми правління не має конституційних повноважень щодо вирішення важливих державних справ, є символічною фігурою, носієм традицій країни.

Республіка (лат. *respublica*, від *res* — справа, *public* — громадський) — форма державного правління, за якої вища влада належить виборним представницьким органам, а глава держави обирається населенням або представницьким органом.

Це прогресивніша порівняно з монархічною форма правління. Нині у світі існує 143 республіки (майже 3/4 від загального числа держав). Залежно від відповідальності уряду — перед президентом або парламентом — розрізняють три форми республіканського правління: президентську, парламентську і напівпрезидентську[2, с. 65-67].

До президентських республік можна віднести США, Аргентину, Мексику, Іран, Бразилію, Швейцарію та ін. Загальними ознаками таких республік є наступні.

Президент є одночасно главою держави і уряду (виконавчої влади). Він керує різними сферами суспільного життя за допомогою підпорядкованого йому державного апарату. Тому, в президентській республіці як правило, відсутня посада прем'єр-міністра. Президент обирається безпосередньо народом або обраними народом виборцями, а тому несе політичну відповідальність безпосередньо перед народом.

Уряд формується президентом і відповідальний перед ним. Наявність інституту відповідальності президента у вигляді процедури відсторонення від влади (імпічмент). Члени парламенту не можуть бути членами уряду.

Президент не має повноважень щодо розпуску парламенту.

Відсутній інститут парламентської відповідальності уряду. Парламент (наприклад, Конгрес США) не може відправити уряд у відставку. У президентській республіці існує чітке розмежування між органами законодавчої та виконавчої гілок влади.

Позитивними якостями президентських республік є передусім те, що президент в таких республіках виступає символом об'єднання загальнонаціональних прагнень. Президентська система правління, як правило, забезпечує більшу ступінь стабільності, ніж парламентська. Тим не менш президентська

республіка теж не є ідеальною формою правління. Не виключено, що президент може не мати достатньої кількості голосів у парламенті, аби втілити в життя свою програму, хоча за допомогою права вето може перешкодити парламентові схвалити альтернативну законодавчу програму. [3, 110-111 с.].

Досить значну кількість серед республік, особливо в Європі, мають парламентські республіки. В них верховна державна влада належить обраному народом органу — парламенту, котрий, як правило, формує всі інші вищі органи державної влади. До таких республік можна віднести Італію, ФРН, Австрію, Індію, Угорщину, Чехію, Грецію та ін. Основними ознаками парламентських республік є такі:

- Провідна роль парламенту серед інших органів державної влади. Законодавчий орган — парламент у таких державах не тільки займається виданням законів, а й наділений повноваженнями формувати органи виконавчої і судової гілок влади. Парламент, як правило, обирає президента і формує уряд самостійно.

- Уряд підконтрольний і підзвітний парламенту, несе політичну відповідальність перед ним. Він функціонує окремо від президента, котрий, як і глава держави обирається парламентом і здійснює представницькі функції. Реальною владою в державі наділений голова уряду (в ФРН — канцлер, Італії — прем'єр-міністр).

- Наявність окремого органу конституційної юрисдикції, як правило, конституційного суду, який формується за спеціальною ускладненою процедурою різними гілками влади для контролю за додержанням конституції.

Позитивні якості парламентської республіки вбачаються в їх здатності частіше встановлювати стабільну демократію і надавати політичному процесу певної гнучкості. Проте ці позитиви можуть повною мірою проявитися за наявності високої політичної і правової культури у суспільстві, стабільності його демократичних засад. У разі відсутності цих

чинників парламентська республіка може виявитися нестабільною і недієздатною вирішувати загальносуспільні питання. Такі недоліки пов'язуються з можливою нестабільністю виконавчої влади, що виражається в частих урядових кризах за умови відсутності постійної правлячої більшості у парламенті (наприклад, Італія). [3, 109-110 с.] .

Напівпрезидентська (змішана) форма республіканського правління. Вона поєднує в собі ознаки президентської та парламентської республік. Президент - глава держави. Він пропонує склад уряду і кандидатуру прем'єр-міністра, які підлягають обов'язковому затвердженню парламентом. Формально уряд очолює прем'єр-міністр, однак президент володіє правом спрямовувати діяльність уряду.

Уряд відповідальний перед парламентом, проте можливості парламентського контролю за діяльністю уряду обмежені. Президент, якого обирають на основі загальних виборів, має право розпуску парламенту. Така система діє у Франції, Фінляндії, Португалії, Україні та інших країнах[4, с. 78-79].

Отже, форма правління – це спосіб організації державної влади, який засвідчує особливості статусу глави держави.

Однією з нетипових форм правління є республіканська монархія, загальновідомим для якої є факт наявності принципу виборності глави держави як одного з основних принципів існування республіки. Однак в історії було декілька випадків, коли обирали монарха. Так, своєрідна «виборна монархія» була характерна для наддержави середньовічної Європи - Речі Посполитої. В її умовах монарх (король) обирався на засіданнях сейму. У 1613 році на Земському соборі царем Московії було обрано Михайла Романова. Крім того, загальновідомо, що главою держави Об'єднаних Арабських Еміратів є обраний емірами та шейхами раїс Халифа Аль Нагаян. Прикладом монархічної республіки є КНДР, де існував незмінний президент Кім Ір Сен, а також сучасний Туркменістан, де править незмінний президент туркмен-баши С. Ніязов [5, с 127-128].

Отож , підсумовуючи все вище сказане, можна зробити такі висновки - форма правління – організація верховної державної влади, яка передбачає

порядок її утворення і діяльності, компетенцію і взаємозв'язок її органів, а також взаємовідносини з населенням країни.

Література:

1. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: Підруч. К:Юрінком Інтер, 2002. 536 с.
2. Тетарчук І.В. Історія вчень про державу та право. Для підготовки до іспитів. Навч. пос. Тетрада, 2005. 423 с.
3. Цвік М. В., Петришин О. В. , Авраменко Л. В. Загальна теорія держави і права: Підруч. / За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
4. Колісник В. П. , Барабаша Ю.Г. Конституційне право України : Підруч. Харків, Право, 2008. 875 с.
5. Бабкіна О. В. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: навч. посіб. / О. В. Бабкіна, К. Г. Волинка. К .: МАУП, 2004. 144 с.

УДК 341.48/.49

Юридичні науки

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА НЕПРАВОМІРНЕ ЗАСТОСУВАННЯ
ЗБРОЇ ДО ЦИВІЛЬНИХ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН

*Дорошенко Т.А.,
студентка, юридичного факультету
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Шапенко Л. О.,
старший викладач*

Питання відповідальності держав за застосування зброї до цивільного повітряного судна з кожним роком набуває особливого значення в рамках міжнародного публічного права. Незважаючи на стрімкий науково-технічний прогрес в галузі авіаційної техніки, в наш час залишається актуальною

проблема забезпечення безпеки цивільних повітряних суден. Це пояснюється кількістю та характером авіаційних катастроф та аварій.

Є загально визнаним, що в міжнародному праві діє принцип забезпечення безпеки цивільної авіації, існування якого вчені обґрунтували тлумаченням преамбули Чиказької Конвенції «Про міжнародну цивільну авіацію» 1944 р., а саме: «Міжнародна цивільна авіація має розвиватися безпечним і упорядкованим чином, зловживання нею може створити загрозу загальній безпеці» [1, с. 33-40]. Цей принцип охоплює різні аспекти безпечного розвитку цивільної авіації від суто технічних, викладених в Додатках до Чиказької Конвенції, які держави добровільно зобов'язалися виконувати, аж до управлінських, економічних, організаційних і суто правових.

В розвиток цього принципу було ухвалено низку конвенцій, які становлять основу договірної безпеки цивільної авіації в міжнародному праві, зокрема: Токійська Конвенція «Про порушення та деякі інші дії вчинені на борту повітряного судна» 1963 р., Гаазька Конвенція «Про незаконне захоплення повітряних суден» 1970 р., Монреальська «Про боротьбу з незаконними актами спрямованими проти безпеки цивільної авіації» 1971 р. та інші.

Відповідно до пункту (b), ст. 1 Монреальської конвенції 1971 р., в якій закріплено, що умисне та незаконне пошкодження чи знищення цивільного повітряного судна яке знаходиться в експлуатації або завдає вказаному повітряному судну пошкодження, які виводять його із ладу або можуть загрожувати його безпеці в польоті, є актом незаконного втручання в безпеку цивільної авіації та є кримінальним злочином[2]. Відповідальність за такі дії, аналізуючи ст. 6 та 7 Конвенції, несуть фізичні особи, а держава на території якої знаходиться судно має її затримати та передати компетентним органам для подальшого кримінального переслідування або видана іншій зацікавленій державі [2].

Також, зі збільшенням загрозливих випадків застосування зброї до цивільних повітряних суден мало наслідком ухвалення Монреальського протоколу 1989 року «Про доповнення Чиказької конвенції «Про міжнародну цивільну авіацію» 1944 року статтею 3 bis.

Так, пунктом (а) Протоколу 3 біс держави зобов'язалися утримуватися від використання зброї до цивільного повітряного судна в польоті. Водночас, положення пункту (б) вказаного протоколу передбачають, що з метою припинення порушення правил польотів держава може застосувати, реалізуючи суверенітет, будь-які заходи, які не суперечать вимогам міжнародного права та пункту (а) вказаного протоколу. Тобто держава може вдаватися до таких заходів: вимагати припинення порушення правил польотів; застосувати перехоплення повітряного судна; змусити повітряне судно до посадки та інших дій, але вказані дії мають бути вчинені у спосіб, що не загрожує безпеці пасажирів та повітряному судну [3].

У свою чергу в Україні, питання застосування зброї до цивільного повітряного судна, яке порушує державний кордон України чи не виконує вимоги положень повітряних правил, та становить небезпеку, регулюються низкою актів повітряного законодавства України. Зокрема, Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року в загальному вигляді визначає можливість згідно положень його статей 32 і 87, в разі порушення правил польотів та наявності загроз, застосувати відповідні заходи з метою виконання повітряних правил та запобігти небезпеці, однак не наводить випадки та умови застосування зброї до цивільних повітряних суден [4].

Отже, підсумовуючи викладене вище, необхідно вказати, що міжнародним правом обмежено право держав застосувати зброю до цивільних повітряних суден в польоті, що ґрунтується на обов'язках: забезпечити безпечну навігацію цивільної авіації, не застосовувати зброю до цивільних об'єктів та вдаватися до перехоплення повітряного судна тільки як виключний захід, а до цього вдаватися до попередження повітряного судна про допущені ним порушення та вимагати їх найскорішого припинення.

Література:

1. Малеев В.Н. Международное воздушное право. Вопросы теории и практики: монография. Москва, 1989 г., 238 с.

2. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації від 23.09.1971 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_165

3. Протокол, що стосується зміни Конвенції про міжнародну цивільну авіацію (укр/рос) від 10 травня 1984 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_423

4. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

